
3 1761 07444710 3

HAZAFIÚI

SZÓZAT

A'

MAGYAR NEMESSÉGHEZ.

10

HAZAFIÚI
SZÓZAT
A'
MAGYAR
NEMESSÉGHEZ.

MDCCCIX.

Óh, ti boldog anyák' fzüleménnyei! párduczos
Árpád',
'S a' fzép dicsősség' társai! hivei!
A' kik ezen földet sok vér diadalmatok által
Nyertétek, óh! ti fzóllotok, intetek:
„Vifzfza Magyar, ha Magyarnak akarfz tartatni:
dicsőűltt
Eldődeidnek nyomdokait kövesd;
Azt, a' mit bátor fegyver 's éfz fzerze: ki-
tompúltt
Sziv 's kardok által védeni nem lehet."

VIRÁG.

L'état subsiste indépendamment de l'amour pour la patrie, du desir de la vraie gloire, du renoncement à soi-même, du sacrifice de ses plus chers intérêts, et de toutes ces vertus héroiques que nous trouvons dans les anciens, et dont nous avons seulement entendu parler.

MONTESQUIEU.

Tausend Hände belebt ein Geist, in tausend Brüsten
Schlägt, von einem Gefühl glühend, ein einziges Herz,
Schlägt für das Vaterland, und glüht für der Ahnen Gesetze,
Hier auf dem theuren Grund ruht ihr verehrtes Gebein.

SCHILLER.

MAJD ezer eſztendeje leſſz már, hogy bátorlelkű, erős-ſzívű dicső Eleink, ez a' *Gens ingenua et libera*, a' mint őket a' bölcs Leo, görög Cáſzár, nevezé, Ázsiai lakhelyeket ſzűknek és soványnak találván, felkerekedének, és Álmos Fejedelmektől vezéreltetvén, Európába költözének; hol azután Árpád, nagylelkű, vitéz, és bölcs Vezérjek alatt Atila' várát, és Európának legſzebb, legtermékennyebb, a' terméſzetnek minden kincsével és javával legnagyobb

mértékben bövelkedö földgyét, a' téjjel mézzel folyó Pannóniát elfoglalák, és bátor lelkeket, erös fzíveket, és a' Constitútiót, mellyet a' Nemzet Fejedelmeivel fzerzett, onokára hagyván, nékünk általadák. — Midön véreket egy edénybe ontván, a' nagy és erös Férjfiak öfzveesküvének, átkot mondának azon elfajzandó maradékaikra, azon Nemtelenekre, kik az annyi erövel, annyi vérrel fzerzett Hazához és Constitútióhoz hívtelenek, fognának lenni. Legyen ezen átoknak foganattya örökön örökké! — Ezen idö ólta elifzonyodva kell olvasnunk Hazánk' történeteiben, mennyi vefzélyben, vifzontagságban, és fzerencsétlenségben forgott légyen ez a' nem annyira nagy, mint lelkes Nemzet; mennyit fzorongatta azt a' Tatár, Török, és minden fzomfzéd; miként fzaggatták azt önnön

fijai-is, hol az irígység, hol a' vetélkedés, hol az uralkodásra vágyás, hol a' viſzſzavonás, hol a' külömbféle vallás, hol egyébb villongás gyújtván a' kártékony tűzet ſzívekben és elméjekben. De úgy látſzik, hogy a' Nemzetek' Urának, noha súlyos csapásokkal büntette, mégis különös gondviseléssel vezérlette, és intézte ügyét a' tulajdon Magyar Nemzetnek: mert minden bár melly ſzomorú véggel fenyegető veſzéllye után ez mindég új fénnyel és dicsőséggel emelé-fel magát, és új erővel és hatalommal állott előbbi lábára.

Olly nagy veſzedelem mindazáltal, mint a' mellyel e' mostani háborús, zajos időnek vészei fenyegetik általlyában minden Nemzetét, polgári alkotmánnyát, és Tronussát Európának, még soha sem függött a' Ma-

gyar Haza, és annak olly rég fennálló, annyi vérrel oltalmazott Cónstitútiója felett. — Most midőn

„Márs' mord dühe, a' mit ér, vág,
Bont, dönt, tör, ront, dúl, sújt, öl;
Vérben fetreng a' Félvilág —
Minden kidül helyéböl:
Századokig büſzkélkedett
Tartományok omlanak;
Örök létre törekedett
Alkotványok bomlanak.

Kel'tek-ólta meg nem rendültt
Trónusok felfordúlnak,
Évek-ólta felségben ültt
Főhatalmak elmúlnak. —
Világ-ólta jót 's haſznot tett
Törvények eltörlődnek;
Kezdettyeket Istentöl vett
Kormányok kiüződnek.“

KISFALUDY.

Ki nem tudgya, mi történt légyen Európának felében, ſzinte minden Nemzettel, és tartománnyal, tizenöt eſztendöknek majd minden nap más sorsot oſztogató, veſzedelmes, háborgó, és milliom embernek vérével fertöztetett elfolytában? — Ki az, a' kinek a' Pozsonyi Békesség elött történtt dolgok még eleven emlékezetében nem volnának? — — Azért bölcs, és felette ſzükséges dolog volt az, hogy a' törvénytévö, és kormányzó Hatalom a' legközelebb múltt Orſzággyülésben a' ſzemélyes nemes Insurrectiót rendelte: mert noha most Békességünk vagyon, a' környülállások mégis ollyanok, hogy a' háborútól mind addig, még Európában a' közönséges Békesség helyre nem áll, méltán tarthatunk. A' haborúhoz pedig a' Békességben kéſzül az okos Kormányſzék. Késö a' kardot akkor

köſzörűlni, mikor már a' nyakunkban az ellenség. Tekíntsük körűl magunkat: Királyunk' birodalmait kivévén, egéſz Europában, vízen és földön a' háborúnak tűze ég.

Az Insurrectió, kivált a' *ſzemélyes*, bölcs és okos rendelése volt dicsö Eleinknek. Bizonysága annak az, hogy a' maroknyi Magyar Nemzet temérdek ellenségei ellen mindég győzött, és magát és Constitútióját nem csak fenntartotta, hanem birodalmát mindég tovább terjeſztette-is. Constitútiónknak lelke ſzerint, egygyenként véve, minden Magyar Nemes Katona. A' Nemzetek' történetei bizonyíttyák, hogy csak az a' Nem-

zet lehet erős, mellynek minden tagja, minden időben kéſz katona, a' ki feleségéért, gyermekéért, jóſzágáért, ſzóval *pro aris et focis* hadakozik. Mikor lehet az emberſzívben Enthuziazmus, ha csak illyenkor nem? — midőn a' leggyengébb, leggyávább állat is ſzinte oroſzlánnyá válik fajzattyának és féſzkének védelmében. Mi válhatik a' Magyar nemes Insurrectióból, kinek egygyik felét vévén, fejenként úgy tekínthettyük, mint kimiveltt lelkű, és elméjű bátor férjfiakat; másik felét pedig, mint erős karú, bátor bajnokokat? — Eggy illyen Sereg, ha azt Hazafiúság, Vitézség, és Egygyesség lelkesítti, győzhetetlen.

A' Magyar Nemesség az ö jussaira, ſzabadságaira, és polgári állapottyára nézve a' legelsö az esmértt Világon. Fejenként úgy vehettyük a' Magyar Nemest, mint eggy kis Királyt; a' törvényes, koronás Magyar Királyt pedig a' legjelesebb Fejedelemnek tarthattyuk, mert méltán úgy tekinthettyük, mint ezernyi ezer Királyoknak Királlyát és Fejedelmét. — A' Magyar Constitútió egygyetleneggy a' maga nemében; a' ki annak lelkét igazán esméri, nem mondhat egyebet, hanem hogy az nagyſzívű, ſzabadlelkű, dicsö embereknek ſzerzeménnye, és hagyománnya, melly az ö egyenes valóságában (a' ne talán becsúſzott és ſzokásba jött törvénytelenségeket és viſzſzaéléseket kivévén) ſzintén olly jóltévö, haſznos, és emberi a' ſzorgalmatos jobbágynak, valamelly felséges, dicsö, és

boldogíttó az emberi ſzívvel, ſzelid lélekkel bíró Uraságnak. A' Magyar Constitútió nagyſzívűségen, nagylelküségen, és vitézségen épűlt; azért a' Magyar Király méltán, és tellyes jussal többet várhat az ő nagyſzívű Nemességétől, mint sem eggy más Fejedelem az ő alattavalóitól. De ugyan ezen okra nézve sokkal többel is tartozik a' Magyar Nemes törvény ſzerínt az őtet boldogíttó Hazájának, és Hazáját, és Constitútióját védelmező Királlyának. A' melly Magyar Nemes Hazájáért, ennek Constitútiójáért, és törvényes Királlyáért, a' ki ſzorossan eggy a' Constitútióval, nem kéſz minden erejét, tehetségét, vérét és életét feláldozni, midőn a' veſzedelmes környűlállások úgy hozzák magokkal, az nem érdemli-meg az emberségnek legfőbb javát, a' nemesi ſzabadságot, — megérdemli azt,

hogy az Amerikai Koloniákba küldettessék, és örökös rabſzijra, és rabmunkára kárhoztassék, hogy ott tanúllya-meg becsülni az elveſztett emberi boldogságot, mint a' letaſzított Luczifer az elveſztett Menyorſzágot — Pokolban.

Isten után a' Hazának ſzeretete és ſzolgálattya az embernek legfőbb és legſzentebb kötelessége, melly annyival könnyebb és édesebb, minthogy legterméſzetesebb hajlandóság is. „*L' amour de la patrie*, úgymond Montesquieu, *c' est un sentiment, et non une suite de connaissances; le dernier homme de l' état peut avoir ce sentiment comme le prémier.* "

A' gyermekkortól kezdődő megſzokás-e kútfeje ennek, vagy az életadó helyhez való hála-érzés, vagy akármelly terméſzetes titkos vonſzódás? — elég az, hogy a' jobb agyagból formáltt ember egéſz ſzívvel, lélekkel csügg hazáján, és ſzületése földgyén; nem csupán önnhaſzonból — nem csak a' gazdag és birtokos, mert hiſzen ez is pénzzé teheti birtokát, és oda mehet, a' hová csapodár indúlattyai ragadgyák, hanem még a' legſzegénnyebb ember-is. A' Szibériában ſzületett ember, tétessék bár által Olaſz Orſzágnak langyos, ſzelid, termékeny, buja földgyére, ſzívſzakadva fog viſzſzavágyni kemény, durva, hideg, sovány, sivatag hazájába. Az Amerikai Kolóniákban ſzületett, sanyargatott, és valóban marha-sorsot viselő vad ember, tétessék bár által testi lelki ſzabadságba, vagy

az emberi örömek' és gyönyörüségek' örvénnyébe, sírva, és ordíttva fog viſzſza sovárogni kínos hazájába. Söt még a' vad és oktalan állat is örökös hajlandóságot érez eredeti féſzkéhez, bár melly nehezen tengesse-is az azt.

Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid littore pejus?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausae cavea Pandione natae;
Nititur in silvas illa redire suas. — —
— Amor patriae ratione valentior omni."

OVID.

Hát a' Magyar Nemes, ki Hazájának, polgári alkotmánnyának annyi temérdek, e' napalatti világban másutt sehol fel nem találtatható haſznaival, javaival, és boldogságával él, ne ſzeresse, és ne oltalmazza-e drága

drága hazáját? — ne éllyen hallyon-e egyedűl annak? —

A' Magyar Nemest fejenként véve, mindenegygyiknek Őssei különös érdem, és többnyire hadi, katonai, bajnoki érdem által ſzerezték a' Nemességet, és úgy levének tagjaivá azon dicsö társaságnak, mellyet a' tudós *Kollár* következendő ſzavakkal fest: „Ez az a' mi Orſzágunk„nak (úgymond) legnemesebb Rend„gye, mellynek virtussával hajdan „a' Magyarok, midön tudniillik az „Orſzágnak régi állapottya még az ő „tellyes épségében volna, baráttyai„kat csudálkozásra ragadák, ellensé„geiket pedig ijedelemmel tölték. Ez

„az a' Királyi Bandériom, vagy a' „Magyar Királynak Királyi Háza, „mellynek a' hadban a' megjelenés- „ben elsőnek, a' kiállásban utólsó- „nak kell vala lenni. Ez végre ama' „jeles nemes Rend, melly a' Király' „Udvarának neveztetett, melly elő- „ször Szent István, utóbb második „András Királyoktól külömbféle sza- „badságokkal ékesíttetett-fel, és erő- „síttetett-meg. Igen is megesmérte ezt „Szent István Király, és ugyan azért „nem csuda, hogy ezen Vitézeinek „Rendgyét mint Országának védőit, „a' gyámoltalanoknak oltalmazóit, „ellenségeinek megverőit, birodal- „mainak terjesztőit, úgy tekínté és „úgy nevezé: mert ezeknek minden „időben megbizonyított virtussa ál- „tal az Ország gyakorta végső vesszél- „lyétől mentetett-meg, és megtarta- „tott a' Királyi Korona. Semmi ve-

„ ſzedelem, semmi bal eset őket el
„ nem ijeſztette, és ha néha az ellen-
„ ség' ereje, és hatalma meghaladta
„ is vitézségeket, édes örömest meg-
„ haltak Királlyokért, és Hazájokért,
„ el annyira, hogy több izben, mint
„ a' Rómaiak Kannánál, az egéſz ne-
„ mes Rend felkonczoltatott, és ſzin-
„ te egéſzen eltöröltetett. Bizonysága
„ ennek a' Tatárok' becsapása, Várna,
„ és Mohács. Vagy ha néha a' Nemes-
„ ség másként cselekedett, olvastas-
„ sanak-meg bár Krónikáink, min-
„ dég az sűl-ki, hogy a' Királyok
„ Szent Istvánnak bölcs íntéseitől, és
„ tanácscsaitól, mellyeket fijának Im-
„ rének, és ez által minden Koro-
„ na örökösnek ád vala, elállottak.
„ Ezek legyenek, kedves Fiam (im-
„ így ſzóll vala a' Szent Király a' Szent
„ Herczeghez) néked Atyáid, és test-
„ véreid. Ezek közűl senkit ſzolgaság-

„ ra ne vess, vagy ſzolgának ne ne-
„ vezz. Ezek néked vitézkedgyenek,
„ ne ſzolgállyanak. Ezeknek mind-
„ egygyikén harag, kevélység, irígy-
„ ség nélkűl, békével, alázattal, és
„ ſzelídséggel uralkodgyál. Ha békes-
„ séges léſſz, akkor Királynak és Ki-
„ rály Fijának fogſz kiáltatni, és
„ ſzerettetni minden bajnokoktól: ha
„ haragos léſſz, vagy kevély, irígy, bé-
„ kétlen, és az Ispányok, és Her-
„ czegek felett emeled-fel fejedet; két-
„ ségen kivűl ſzerencsétlen leſſz a' te
„ orſzáglásod. Ezektől tartván, a'
„ virtusnak pálczájával kormányozd
„ életét Ispánnyaidnak, hogy ſzerete-
„ ted által megnyerettvén, mindég Ki-
„ rályi Méltóságodhoz ragaſzkodgya-
„ nak, hogy uralkodásod mindenekben
„ mindenkoron békességes legyen."
— Legyetek Vitézek, Magyarok,
hogy Nemesek lehessetek! — Le-

gyünk Vitézek, Nemesek, hogy megérdemellyük ſzerencsénket, és Öseink' érdemét, és hajdani dicsőségét meg ne gyalázzuk! —

Királlyainknak első és második oſztállyában alig volt állandó Katonaság Hazánkban; előſzör Zsigmond', utóbb 's leginkább Corvinus Mátyás' uralkodása alatt jöve ſzokásba a' ſzüntelen tartó háborúk miátt az állandó, elejénte igen csekély ſzámú Katonaság. Mindaddig a' felkeltt Nemesség hadakozott, és miket nem tett? — Miket nem tett elejétől fogva, midőn annyi nemzeteken kereſztűl törvén magát, ſzinte Európának közepében a' legáldottyabb földet erejével elfog-

lalta, és az őtet környűllakó, és min-
den felől hatalmasan ostromló ſzámos
nemzetek ellen Hazáját megoltalmaz-
ta, és mái napig Constitútiójával egy-
gyütt ſzerencsésen megtartotta, —
megtartotta mind a' mellett, hogy
néha magok között-is meghasonlot-
tak, és többfelé hajlottak a' Hazafiak,
és ugyan akkor mégis a' külső ellen-
ségeken is győzedelmeskedtek, kik
az egymástól elſzakadtakat könnyeb-
ben elnyomhatni vélvén, rájok ütöt-
tenek. Kivált ha az Árpád' Nemzet-
ségebéli Királlyaink alatt történtt dol-
gokról emlékezünk, el kell ſzörnyed-
nünk látván, miként kellett légyen
dicső Eleinknek a' külső és belső el-
lenséggel küſzködve, vérpatakokat
ontva, a' Hazát védelmezni, mint-
hogy ſzinte mindenegygyik Király-
nak halálával, hol az atyafi Hercze-
gek, hol a' zavarosban haſznot haj-

házó Fejedelmek, néha valamennyen eggy időpontban, veſzedelmes pártokat, és réſzreſzakadásokat okoztak. Az illyen veſzedelmektől azólta mentt Hazánk, miólta nem a' többnyire sokfelé hajló, és pártokat támaſztó ſzabad válaſztás, hanem az örökség jussa teſzi Királyink' ſejébe a' Koronát.

Első Lajos Királyunknak, kit világſzerte, híres tetteiért a' História méltán Nagynak nevez, ſzerencsés uralkodása alatt a' Magyar Nemzet volt leghatalmasb, leghiresb, a' Magyar Birodalom volt legnagyobb, legſényesb egéſz Európában. Nem ok nélkül emeli-fel lelkünket a' nemzeti büſzkeség, ha Hazánknak és Nem-

zetünknek ezen ſzerencsés Epokájába viſzſza képzellyük magunkat. Lajos Királyunk a' Föld' és Tenger' Urának neveztetett, mert ereje, és hatalma elhatott a' tengerekre-is. — Nem találom ſzükségesnek, hogy ezen dicsö Királyunknak, és vezérlése alatt a' Magyar Nemességnek, ſzámtalan orſzágokon, és nemzeteken vett fényes győzedelmeit elöhozzam; tudva vannak azok az egéſz Világ elött; de jónak találom, hogy ezen nagy Királyunk alatt virágzott állapottyát a' Vitéz Rendnek, és a' ſzokásban, és gyakorlásban volt hadakozás' módgyát Hazámfiaival megesmértessem. Imígy irja meg azt Turócz után Pálma, Hazánknak egygyik jeles Történetirója: „Valamint, úgymond, a' Politikának, úgy a' Hadimesterségnek tudománnyában és gyakorlásában is nagyobb volt Lajos minden elötte

uralkodott Magyar Királyoknál, a' mit annyi ellenségeken nyertt győzedelmei, annyi a' Magyar Korona alá vetett Tartományok böven megbizonyíttanak: úgy hogy eggy időpontban nem csak ſzéles Birodalmának határait megoltalmazni, hanem ha ſzükséges volt, megbántólag hadakozni-is képes volt, 's pedig a' győzedelemnek bizonyos reménységében, — két ſzáz ezer Fegyveresekre vivén fel Seregeinek ſzámát, a' mi eddig hallatlan példa vala a' Magyaroknál. Ezeknek nagyobb réſze mindég Lovagókból állott, azért, mert a' Magyarral mint eggy vele ſzületik a' Lovassághoz való hajlandóság, meg azért is, minthogy így az útak sebesebben hátratétethettek, és az eleség 's egyébb hadi ſzükségek ſzaporábban megſzereztethettek. Ezen Katonaság' eggy réſze az Egyházi Rend-

nek, Záſzlós Uraknak, és örökös Fö-ispányoknak Bándériomiból, az Orſzágnak Vitézkedö Nemeseiböl, és tábori Jobbágyokból állott, kiknek a' hadra mindég kéſzeknek kell vala lenni; ezek az Orſzág határain belöl a' magok költségén, az Orſzágon kivül pedig, Második András' arany Bullája ſzerint, a' kintstárból fizetett zsoldon katonáskodtak. Ezen Seregen kivül, mellyet Hazai Katonaságnak nevezhetünk, voltak más Seregek is, mellyek a' Magyarok és Németek közül pénzen fogadtattak, kik kötelesek voltak minden idöben kéſzen lenni, és az ütközetet kezdeni. — A' Had meg lévén izenve, és rendelve, az a' különös és tulajdon ſzokása volt Lajosnak, hogy minekelötte az ellenség az eleséget félre takarhatná, és a' marhákat elhajthatná, Ő Seregeit a' legnagyobb sebességgel

az ellenséges földre ſzállította, a' miből az a' nagy haſzna következett: hogy Seregeit az ellenségnek költségein táplálta, és a' háborúnak kártékony környűlállásait Alattavalóitól mennél meſzſzebb távoztatta. Ha a' hadakozásnak terhesb, és veſzedelmesb voltát előrelátta, hát az ellenséget, midőn meg sem álmodná, két félről támadta-meg: így győzte-meg az Oláhokat, így vetette-ki a' Velenczeieket Dalmácziának egéſz birtokából. Azon kivűl, minthogy tengeri ereje nem vala, ollyan Frigyeseket ſzerzett, kik az ellenséget a' tengerről ostromolnák, midőn ő földön egéſz erejével dúlná. Minden nehezebb és veſzedelmesb háborúkban ſzemélyesen jelen volt, és Vezérjeit 's Katonáit önnön példáival tűzelte a' Vitézségre. Hadvezérjeinek, kikkel ſzinte egygyütt nevelkedett, tehetsé-

geit jól esmérvén, csak azokra bizta seregeit, kiknek elegendő tudományok, módgyok. és ſzerencséjek vala. A' legfőbb Vezéreket is, ha a' hadat tunyán, vagy oktalanúl kormányozták, minden haladék nélkűl tiſztyeikből kivetette. — — Hogy Bajnokit még nagyobb téteményekre annál nagyobb foganattal gyújthassa, nem egyſzer rohant vitéz dühével az ellenségnek legsürűbb közepébe, 's nem egyſzer tevé-ki életét a' nyilvánvaló halálos veſzedelemnek; a' mi azután a' Vezéreknek, és Katonáknak, kik illy Vitéz Fejedelemnek drága életét féltik vala, méltó okot is adott a' leghangosb zúgolódásra. Így vala okok zúgolódni akkor, midőn Lajos 1350-ben katonáit ostromra parancsolván, a' felállitott lajtorjákon maga volt az első, ki Kanúzium' bástyáira felhágott; vagy midőn Aver-

saVárosának ostromlásakor az ostromlottak kétségbeesett dühhel kirohanván, Ö volt az elsö, ki vitéz mellyét ellenek ſzegezte, 's ugyan mind a' két alkalmatossággal nehéz sebet is kapott. Nem csak Vezér, nem csak Katona, hanem a' hadakozók' Vitézségének ſzemmellátó bizonysága és birája is lévén, senkit, a' ki Vitézségének példáit mutatta elötte, jutalmatlan nem hagyott: az alacson sorsban ſzületteket Nemességgel, a' Nemeseket pedig jóſzágokkal, és tiſztségekkel ajándékozta-meg; melly adakozásával azt nyerte Lajos, hogy az életét tékozlani nem sajnáló Katona a' harczból soha ki nem állott, míg az ellenséget meg nem verte, bizonyos, és elhitetve lévén, hogy Vitézsége nem marad jutalom nélkül, hogy a' dicsöség, és jutalom még gyermekeire-is által ſzállván, azoknak-is új öſztön

léend attyok' Vitézségének követésére." — Ki nem láttya ebben nyilván a' mostani időknek győzedelmes Taktikáját? —

Hunyady János, Magyarorſzágnak a' gyermek Láſzló Király' idejében Kormányozója, kinek nevére minden Magyar ſzívnek vitéz örömében dobogni, és bajnoki lángra lobbanni kell, külömben csak korcs Magyar, — Hunyady János, ez a' tizenötödik Századnak olly Bajnoka, a' millyenek valának ***Condé***, ***Turenne***, ***Eugenius***, ***Marlborough***, ***Montecuculi*** az ő idejekben. — Hunyady János, ez a' Magyar Vitézségnek Lelke, a' Töröknek ijedelme, az egéſz Európai Kereszténységnek Védelme és Oltalma, a' Magyar Insurrectióval ſzinte csudát

tett. A' Törökök Konstantinopolt, az egéfz hajdani Napkeleti Császárságnak birodalmával egygyütt elfoglalták; Amurát, az ö dühös, vakmerő, fzerencsés Császárjok minden nemzetet tüzzel, vassal, és végső vefzedelemmel fenyegetett. A' Magyar Nemzet, és annak Királlya, a' tűzes Vitéz Ulászló fzívére vévén mind maga, mind az egéfz Kerefzténységnek vefzedelmét, noha ugyan tíz efztendőre frígy vala kötve Ámuráttal, de némelly gonofzlelkü emberek által elcsábíttatván, és rábefzélltetvén, hogy a' Pogánynak fogadott hitet mindég fzabad volna megfzegnie, elindúl az elhatalmazott Török erőnek gátot vetni, Hunyady' bölcs és jámbor tanácscsának ellenére. Hémus hegye alatt Várnánál fzembe fzáll, és öfzveütközik a' Magyar Had a' fzámtalanfzor nagyobb, de nem vitézebb

Török Haddal. Sokáig kétes a' győzedelem; de végtére, a' hitſzegést ostorozó igaz Égnek büntetéséből-e, vagy a' Királynak heves méréſzsége miátt, Uláſzló megöletik, és a' Királlyának halálán megzavarodott Magyarság, a' Nemzetnek Jelesseivel egygyütt, annyira megveretik, hogy Hunyady kevesed magával csak alig menekedhetik-meg. Ámurát maga csudálván a' Magyar Vitézséget, és alig hihetvén-el győzedelmét, az elesett Vitéz Magyar Királynak a' csata' helyén oſzlopot emelt. — Rettegett az egéſz Kereſzténység; de a' Magyar új Vitézséget meríttvén ſzerencsétlenségéből, nem sokára ismét bátran neki megy a' naponként nevekedő, nőttön-növő, már már Európa' ſzívébe áradó Török Hatalomnak, hogy az egéſz Kereſzténységet felökleléssel fenyegető Félhold' ſzarvát letőrhesse.

Hunyady

Hunyady János vezérli, a' Várnai ſzerencsétlenséget, nem gyalázatot, megboſzſzúlni indúltt Magyar Vitézeket. Öſzveütközik ismét a' kevés ſzámú Magyar Sereg a' tízſzer 's többſzer nagyobb temérdek Törökkel. *Rigómező* a' csatának helye. Három napig tart a' viadal: Harmad napig a' Vitézség mindég dúlta a' sokaságot; de az emberi erőn, a' lehetetlenségen túl Hunyady az öMagyarjaival csak ugyan még sem mehetett: a' kifáradtt, és három napi verekedésben ellankadtt Vitézeket a' ſzűntelen megújjított erövel dúló Török hatalom elnyomta. Odaveſztenek többnyire minden jeles Magyar Hazafiak; de odaveſzett hatſzor annyi Török. Maga Hunyady csak fortély, és ſzemélyes vitézség által vágta magát hazájába. — Rettegett az egéſz Kereſzténység, rettegett Európa, mert a' Magyar Vitézségtől várta megvál-

tását, azt pedig a' ſzerencse már két ízben elhagyta. Rettegett most még inkább, midőn Amurát elköltözvén Profétájának kebelébe, Mahomet, Amurátnak még dühösb, és kevélyebb Fija űl vala fel a' Félholdnak kormánnyára, és attyának ſzerencséjétől felfúvalkodva, magát még tettei elött a' Világ' Félelmének nevezni nem általlá; letapodással, és eltörléssel fenyegeté a' Kereſzténységet. Rettegett Európa. — Hunyady orſzággyűlést hirdet, és az Orſzág Insurrectiót rendel. A' Magyar Nemesség bátor ſzívvel fegyvert fog, és harczolni kéſzűl, bízván az Istenben, és már annyi veſzedelmen kereſztűl vágott erejében: mert az igaz vitézség nem csükkenik-meg a' ſzerencsétlenségben, hanem kettőzött erővel emeli-fel magát. De alig sereglett a' Nemességnek legkissebb réſze záſzlók alá,

midőn Mahomet két ſzáz ezer Fegy-veresekkel már Szerviában termett. Ennek hallottára Szilágyi, a' határ-őrző csekély Sereggel Nándorfejérvá-rába veti magát. A' megijedtt Király udvarával Budáról Bétsbe ſzalad. — Egéſz Európának ſzeme a' Magyar Nemességre, és Hunyadyra van füg-geſztve; ettől várja idvességét. Már éj-jel nappal víjja Mahomet a' várt; dönti iſzonyú faltörőivel a' bástyákat; már be-beront, és megint kiveretik Szilá-gyitól, — már a' Várpiaczon ontatik a' vér, és hoſzſzat foly az útſzákon; — eggy bátorſzívű Török már fel-ſzökött a' vár' tornyába, és hogy tár-sait buzdíttsa, lekapja onnan a' Ma-gyar záſzlót, 's a' magáét ſzegezi helyébe; de éſzrevévén ezt eggy még bátrabb 's nagyobb ſzívű Magyar, és a' dolgot megháborodható Bajtársaira nézve károsnak itélvén, utánna dü-

hödik — a' toronynak tetején megragadgya a' Törököt, 's minthogy erejek egyenlő, 's a' záſzlót töle ki nem csavarhattya, megöleli, 's magát vele és záſzlójával egygyütt leveti a' bizonyos, ſzörnyű, de örökön-örökké ſzép és dicső maradandó hazafiúi halálba. *Mútius*, *Horátius*, és mások többet tettek-e Rómáért? — E' Bajnoknak nevét, kinek jeles tette a' Görögöknél Homért, a' Rómaiaknál Virgyilt érdemlett volna, nem is említi a' Magyar Krónika: mert ezerenként mivelvén illyeket a' Magyar Vitézek, nem is látſzott olly különös figyelemre méltó dolognak lenni. — Már már elboríttya a' Török sokaság a' várt, midőn Hunyady megérkezik csak tizenöt ezer Magyarral, elveſzi az ellenségnek faltörő ſzereit, és Nándorfejérvárt nem csak megſzabadíttya, hanem Mahometet temérdek né-

pével egygyütt annyira meg is veri, hogy a' megöltt Törökök dermedő halmokban hevernek — az élök pedig csak Konstantinopol alatt állanak-meg, és onnan csudállyák a' Magyar lelkességet. Mahomet maga nagy sebbe esvén, mérget kíván híveitöl. — Ezt mívelte a' Magyar Nemesség, és Hunyady. Így menté-meg Europát az elhatalmazott Töröktöl. Meg esmérte ezt az egéſz akkori Világ. *Bánzán* azt írja: „*Nisi ingentibus Turcarum conatibus obviam itum esset, opera opeque et armis Joannis Corvini, actum jam prorsus fuisset de re Hungarorum, deque universis Hungariae propinquis, conterminisque regionibus, imprimis de nostra Italia.*" — Boldoggá lett Hunyadynak munkás, jámbor, vitéz élete által az egéſz Kereszténység, kivált Magyar Orſzág; a' legnagyobb ſzerencse mégis, mel-

lyet Hunyady ennek ſzerze, a' volt, hogy olly két Fiat nemzett Néki, kiknek egygyikét, kit az írígység, és gonoſzság hohér kézre ada; soha eleget meg nem gyáſzolhatta, a' másiknak, kit a' ſzerencse, és ſzemélyes virtussai trónussára ültettenek, soha eleget nem örvendezhetett.

Hunyady Mátyás, kit a' Magyarok az elfelejthetetlen Jánoshoz érzett örök háladásból Királyyoknak válaſztának, olly fényt és dicsőséget hozott a' Nemzetre, a' millyennel Előtte az még nem dicsekedhetett: mert azon kivűl, hogy a' Nemzet ő alatta hatalmára, erejére, birodalmára, és hadi ſzerencséjére nézve az elsők közűl va-

ló volt Európában, a' Magyarnak lelki tehetségeit is úgy iparkodott mívelni, és csinosíttani, hogy, ha az Elfelejthetetlennek kora halála, és az ötet követő Királynak uralkodása a' dolgot félbe nem ſzakaſztotta volna, a' Magyar Nemzetet ma a' Cultúrának azon magas pontyán ſzemlélné a' Világ, mellyen hajdan a' Görögök, és Rómaiak tündöklöttek. Az volt Ő a' Magyaroknak, a' mi Perikles a' Görögöknek, Augustus a' Rómaiaknak, Első Péter az Oroſzoknak, Tizennegyedik Lajos a' Francziáknak, és Második Friderik a' Poroſzoknak. Ha Mátyás Királyunk tovább élhet vala, Buda Athénává, Rómává vált volna nem sokára. Nagy költségek és ajándékok által Budára édesgetvén Európának minden réſzeiből, kivált Olaſzorſzágból a' Tudósokat, Szépmestereket, és Kézmiveseket, Hazánk-

ban, 's kivált a' Királyi udvarban virágzottak leginkább a' tudományok, ſzépmesterségek, és kézmívek. Buda tömve vala az emberi elmének, tehetségnek, mesterségnek remekjeivel. A' Királynak sok ezerekből álló Könyvtárja, melly a' Mohácsi veſzedelem után prédává és hamúvá lön, mind ritkaságára, mind ſzámosságára nézve az első volt Európában. — Hoſzſzú volna Mátyásnak, és alatta a' Magyar Nemzetnek dicsőségét, hatalmát, győzedelmeit előhoznom: kevéset mondani erről vétek volna, sokat írni pedig nem ezen hazafiúi elmélkedéseknek ſzűk határába való. A' kinek Hazámfijai közül Nemzetünknek, Mátyás' halálával sírba ſzállott, és azólta néha csak aliglan és múlólag felvillantt dicsőségében gyönyörködni tetſzik, olvassa-meg Történetíróínkat, és — örvendgyen. Egye-

dűl Mátyásnak a' hazát védő Katonaságra nézve tett hafznos rendeléseit találom fzükségesnek megemlítteni. Pálma imígy iz azokról: „Éfzrevévén Mátyás, hogy a' hanyathomlok öfzvefzedett, a' tábori fenyítékhez fzokatlan, és a' fegyverforgatásban tudatlan Katona a' Hadvezérnek nem hafznára, hanem inkább terhére volna; ellenben a' tanúltt régi Katona, bár kissebb fzámú is, a' legnagyobb Török Sereget is meggyőzte légyen, azon iparkodott, hogy mindég legyen állandó Katonasága; azokkal pedig, mellyeket az Orfzág' Rendgyei a' Constitútió fzerint állíttanának, csak a' végső fzükségben élne. — Négy neme volt továbbá ezen állandó, zsoldos, a' hadra minden időben kéfz Katonaságnak: 1*fzör A' nehéz Lovasok*, sokféle fegyverrel megterhelve; 2*fzor A' Hufzárok*, vagy Könnyűlovasok;

3szor A' nehéz Gyalogok, a' sok nemü fegyverrel annyira megterhelve, hogy fegyverhordózókra szükségek volt légyen; *4szer A' könnyü Gyalogok*. Ezeken kivül volt a' *Fekete Sereg*, Mátyásnak legkedvessebb Katonasága, melly hat ezer föböl állott, és a' fekete melyvastól, fekete öltözettöl, és a' széltöl naptól megbarnúltt ábrázattól Feketének neveztetett; ezek közé csak a' nemesebb lelkü, erössebb testü bajnokok vétettek-fel. Ezeket Mátyás oda szokta fordíttani, a' hol a' veszedelem és ellenséges erö legnagyobb volt, és annyit végzett fekete Seregével, hogy ez gyözhetetlennek is neveztetett. A' Királynak példájára, és ösztönözésére minden Egyházi és Világi Förendek-is tehetségeik szerint tartanak vala Katonákat, és a' tábori fenyitékben, és fegyverforgatásban gyakorollyák vala öket,

kik a' Királynak a' Csehorſzági és Austriai háborúkban, de kivált a' Törökök ellen nem kevés ſzolgálatokat tettenek; úgy hogy, ha Mátyásnak a' Trónusban Örökösi az ő Katonatörvénnyeit követik és megtartyák vala, soha a' Magyarok Katonákból, soha a' Katonák jó Vezérekből ki nem fogytak volna." —

Méltó itt megemlékeznünk Mátyásnak hadakozása' módgyáról is, a' mi a' Nápolyi Udvarnál múlató Egri Püspökhez írtt következendő leveléből böven kitetſzik. Minekutánna előſzámlálta volna levelében a' Katonaságnak külömbféle nemét, és annak ſzokott zsoldgyát, végtére imezt írja Mátyás: „Hogy pedig Ő Felsége, (úgymond) ezen Seregeknek ſzokásaikat, és tulajdonságaikat tudgya: a' Fegyverhordók mi nálunk

fal gyanánt állanak, és helyeikből soha ki nem mozdúlnak, ha mindgyárt álló helyekben eggyről egygyig öſzvekonczoltatnak is. A' könnyebb fegyverű Seregek az idő és környűlállás ſzerínt ki-kirohannak, és ha kifáradtak, vagy nagy veſzedelmet sejtenek, a' fegyverhordók megé gyűlekeznek, ott kipihennek, és öſzveſzedik magokat; a' honnan előadandó alkalmatossággal ismét kirohannak. Az egéſz gyalogságot, és a' puskásokat a' nehéz Fegyveresek veſzik körűl, nem másként mint eggy vár: mert az öſzveállított nagyobb paizsok valóságos várt és bástyákat formálnak; így elfedve lévén a' közbe vett Gyalogok, mint bástyákból, és sánczokból hadakoznak, ki-kitörnek, a' mint ezt Atyaságod, ki hadainkban több ízben jelen vala, ſzemeivel láthatta és tapaſztalhatta." — Ezen dicső Kirá-

lyunknak bölcs rendeléseit, és azon minden időben, és hadi környűlállásokban tapaſztaltt Igazságot, hogy csak a' tanúltt és gyakorlott Katona győzhet és állhat-meg eggy gyakorlott Katonákból álló Had ellen, láttatott a' mostani Kormányſzék is ſzemmel tartani, midőn az Insurrectiót a' tellyes Békesség' idejében rendelte, hogy az addig a' fegyverforgatáshoz, a' ſzükséges hadi mozdúlásokhoz, és egyébb munkákhoz ſzokhasson, míg a' bizonytalan környűlállások úgy hozhatnák magokkal, hogy — a' Hazának, Királynak, és Constitútiónak megtartásáért vérnek kellene ontatni.

A' mit a' Magyar Nemesség a' legújjabb időkben tett, midőn

Tereziának Magyarorſzágot, és annak Koronáját megtartotta, annak élő bizonyságai az őſz Hazafiak, kik magok is jelen voltak, és réſzt vettek mind a' vitézségben, mind a' dicsőségben: a' hazafiúi örömnek könnye gördűl-ki most is bádgyadtt ſzemeikből, — a' vitézségnek lángjába lobbanik-fel megaggott tetemek most is, és büſzke tekintetet vet kiki ſzegen függő kardgyára, midőn viſzſza emlékezik az 1741-dik eſztendőre, mellyben egéſz Európa csudálkozással, és az érdemnek tellyes megesmérésével feltette a' Magyar Nemzetnek fejére az igaz hazafiúságnak, hadi legfőbb Virtusnak, a' nemzeti lelkességnek és vitézségnek, a' Nemzetek történeteiben örökké fennmaradandó, és zöldelleni semmi időben meg nem ſzűnendő borostyán koſzorúját. Ezen dicső történetnek, melly mind a' Ma-

gyar Nemességre, mind annak Fejedelmére egyenlö fényt hozott, emlékezetét soha eleget meg nem újjíthattyuk. —

Elköltözvén VI-dik Károly Csáſzár és Magyar Király az örökkévalóságba, és ſimagzatot nem hagyván maga után, a' Magyar Nemzet ismét viſzſza helyheztettetett ſzabad Királyválaſztásának sok ſzázadokig változó ſzerencsével gyakorlott Jussába; de hálákkal emlékezvén a' jó és nagyſzívű Nemzet a' Boldogúlttnak jó téteménnyeiröl, 's mintegy elöre érezvén, hogy a' Világon legſzebb, legkellemesb Aſzſzony a' Földnek legkegyesb Királynéja is léend, Mária-Terézia Herczegaſzſzonyt nem csak Királlyának válaſztotta, hanem kimondhatatlan örömmel és fényes pompával meg is koronázta, és a' Királyi

Koronának jussát a' Leányágra is általadta. — De a' Nemzetnek örömin-nepét csak hamar a' legveſzedelmesb háborúnak rémíttő fergetege követte, és a' gyenge Királyi Aſzſzonyt az ő egéſz Házával egygyütt minden dicsőségéből, nagyságából és ſzerencséjéből kiforgatható veſzély fenyegette: mert az Oroſz, és Török Cſáſzárokon kivűl, Európának ſzinte minden koronás Fejedelmei, ki irígység, ki a' meghaltt Cſáſzárnak örökségéhez való atyafias jussa által ingereltetvén, már előre e' végre elkéſzített nagy erővel, és hatalommal feltámadának, és az Austriai Birodalomra minden felől ráütének. Soha az Austriai Házat az ellenség nagyobb ſzorúlttságban nem találhatta volna: a' régi Katonák el valának ereſztve, a' Kincstárok az előbbi háborúkban kiürűltek; a' Tartományok, mellyekből segítséget

gítséget lehet vala várni, el valának ſzerte foglalva, — egyedül Magyarorſzág maradott-meg a' minden baráttyaitól elhagyatott Királynénak, és egyedül a' Magyar Nemzetbe is helyzé Ö egygyetleneggy és végsö reménységét. Orſzággyülést hirdetett, a' hol megjelent Maga is ſzemélyesen. 'S ott, azon Trónuson, mellyen hajdan Szent István az ö tiſzteletre méltó, jámbor, alázatos, komoly Férjfiúságában, — Kálmán az ö mélly 's elörelátó, bölcs eſzével, megtörhetetlen Királyi erőben, és komor felségben, — Elsö Lajos az ö földön és tengeren meſzſzeható erös, hatalmas, vitéz nagyságában, — Mátyás az ö erös, bajnoki férjfiúságában, tűzes eſzével, és lelkével, ellenségeiben ijedelmet terjeſztő emberi, és Királyi tehetségében — ülnek vala, ott, azon Trónuson most, ſzebb és gyengébb

nemének, az Egektől a' tékozláson túl áldott kellemeivel és kegyeivel, — az ifjúságnak mosolygó hajnalában, — a' fzépségnek legfőbb, leglelkesb, menybe ragadó alakjában, — aranyidők' reménnyeivel súgárzó kegyes és fzelid tekéntettel, — 's minthogy a' csecsemő Józsefet ölében tartá, az anyai érzeménynek édes, de most megkeserített gyönyörűségében, — leereszkedő, 's mindent boldogíttani akaró kegyes felségben, Terézia, a' Magyaroknak koronás, fiatal, fzép Királynéja ül, — és mennyei, néha mégis fuldokló fzavakkal, könnyekben borongó fzemekkel tudtokra adgya vefzedelmét az öfzvegyűltt Vármegyéknek. Ekkor az Orfzágnak minden Rendgye, az efztendők' terhétől megaggott öfz fzintúgy, mint az életerőtől pattogó Fiatal elragadtatva, 's mintegy villámtól meg-

csapva, hazafiúi lángba lobbanva; — valamennyen kardot rántanak, 's tűzesen azt kiáltyák: „*Életünket vérünket Királyunkért, és Hazánkért!*" — Megrendeltetett az Insurrectió, és sebesen, mint a' széjjel kapó tűz, nem csak Pozsony' Városa, hanem az egész Ország Katonává lön. Ekkor tapasztalta az Austriai Ház, melly drága kincse légyen a' Magyar Királynak a' Nemesség. Ráütöttek a' Magyarok a' sok ellenségre, és megverték; és megtartották kedves Királlyoknak az Országot, és Koronát.

Általlyában örömmel és nemzeti büszkeséggel mondhattyuk, megvallya azt egész Európa is, hogy ezen

legformálttyabb Világréſzben mi valánk eddig a' legvitézebb Nemzet: Atila' és a' Hunnok' idejétöl fogva a' mái napig, — ha két három idöpontot kiveſzünk, mellyben az elpuhúltt Magyar mintegy magából és nemzeti terméſzetéböl kivetkezett, a' minek árrát, haj! elég ſzomorúan és drágán fizeténk-meg! — A' Magyar Nemzetnek politikai existentiája nem volt egyébb, hanem egymást nyomban követö háborúk és gyözedelmek. A' hajdani éveknek koronás és koronátlan Jelessei, kik vagy az Orſzágok' Nemzetek' hódíttása, vagy a' Nemzetek' boldogíttása és dicsöségre, hírre névre emelése, vagy az életét megvetö, vérét nem kíméllö Hazafiúság, — vagy az emberinél többnek látſzó lelki és testi erö és tehetség, — vagy csudára ragadó Heroizmus által örökké élnek és élni fognak az emberek'

emlékezetében, és az emberi jeles tételményeknek ſzázadról ſzázadra áltálmenendő könyveiben, a' millyenek valának a' régi időkben: *Sándor*, *Július Caesar*, *Scipio*, *Hannibal*, *Augustus*, *Pompéjus*, *Traján*, *Mark-Aurél*, *Fábius*, *Cincinnatus*, *Horátius*, *Cátó*, *Scaevola*, — *Alcibiades*, *Aristides*, *Themistokles*, *Perikles*, *Miltiades*, *Leonidás*; — az újjabb időkben *IV-dik Franczia Henrik*, *Guſztáv Ádolf*, *Péter Czár*, *Condé*, *Türenne*, *Vendome*, *Villars*, *Eugyénius*, *Tilly*, *Wallenstein*, és sok más nagylelkü, nagy dolgokat véghez vitt Férjfiak, — mind éltek a' Magyaroknál is: *Atila*, *Árpád*, *Botond'*, *István'*, *Láſzló'*, *Lajos'*, *Mátyás Hunyady'*, *Szilágyi'*, *Bátory'*, *Kinizsy'*, *Bátor Opos'*, *Magyar Balázs'*, *Gereb'*, *Jaksics'*, *Kéry Balázs'*, *Derecsenyi'*, *Logody'*, *Szondy'*, *Zri-*

nyi', *Nádasdy Tamás'*, és más nagy Magyaroknak dicsö személlyekben, kik annál nagyobbak valának, mennél többen voltak az Irígyek, kik a' Magyaroknak Virtussát kissebbitették, és mennél kevesebben azok, kik a' Magyar nagylelkeknek tetteiket megénekelték, vagy megírták volna.

„Sírjokba döltek sok jeles emberek
Nevekkel egygyütt: mert csak Azok, kiket
Megtisztelt a' Virtust imádó
Múzsa' dicsö szava, nem halandók.“

VIRÁG.

Ha a' Félvilágot megrázó, nemzeteket meghódíttó, országokat dúló erö 's hatalom Virtus eggy Királyban, ki volt nagyobb Atilánál, kiröl Nádasdy Ferencz ezen csuda és ijedelem képet állíttá-fel:

„Pavete, Reges! Formidate Principes!
Timete Regna! perhorrescite Populi!
Metuite Gentes! ingemiscite Urbes!
trepida Munde!
Ad novi, et nunquam hactenus visi
Portenta Cometae.
Ab oriente emergens, in occidentem vergit,
nec prius cum Sole velle videtur occidere,
quam totum cum Marte circumeat horizontem.“

Ha nagy az a' Fejedelem, a' minthogy valóban nagy, a' ki bölcsessége, nagy elméje, bajnoki ſzemélyes Virtussa, magas lelke által eggy Nemzetet a' nemzeti erőnek és hatalomnak magas pontyára emel, és a' tudományok, ſzépmesterségek által azon legſzebb emberi nemességre, mellyet egyedűl a' lelki, és erkölcsi Cultúra adhat, hát nagy vólt valóban Mátyás Királyunk, és **Cortesius** méltán énekelhette Róla:

„— *Nullo Divi periturus in aevo*
Matthiae durabit honos; nec nominis unquam
Deficient monumenta sacri, venturaque quondam
Secula palmiferos delebunt nulla triumphos."

Ha a' Hazáért a' bizonyos halálba rohanni nagyszívűség, nagylelküség, — Óh *Zrinyi! Leonidás! Kodrus! Regulus! Koriolánus!* nagyszívű, nagylelkű Hazafiak — örök dicsőség néktek! —

Nagy volt a' Magyar Nemzetnek hatalma, dicsősége, szerencséje, neve, míg élt a' nemzetben és annak Királlyaiban az östöl örökségben hagyott bátor lélek, erös szív, a' félel-

met és veszedelmet nem esmérő bajnoki Virtus, a' véráldozatot nem kiméllő hazafiság; — míg meg volt a' Király és Nemzet, az egyházi és világi, a' hatalmasb és szegényebb Rend között az egygyesség, igazság, a' viszont szeretet és bizodalom; de minekutánna ezen, minden országnak, nemzetnek, és kormányszéknek fenntartására szükséges erkölcsök Hazánkban kiveszének, és ellenkezökre fajúlának, — minekutánna a' kincstár némelly Királyoknak helytelen adakozása, félreértett Kereszténysége és viszszás ájtatossága által egészen kiürült, — olvastassanak bár meg ez eránt némelly Apátúrságoknak és Klastromoknak szerzöleveleik; — minekutánna némelly hívságos, és igazságtalan Királyok a' törvény szerínt egyedül a' vitéz érdemet illetö jószágokat, kényeiknek szolgáló kedvelt-

tyeikre tékozlották, — minekutánna némelly roſzlelkű Iſpányok, a' millyenek valának Péter alatt *Buda*, Salamon alatt *Víd*, András alatt *Diénes*, Zsigmond alatt *Gara*, és mások alatt mások, kikémlelvén a' Fejedelmeknek gyengeségét, azokat a' jó hazafiak eránt erőſzakos, törvénytelen cselekedetekre, igazságtalanságokra, kegyetlenségekre ingerlették; — minekutánna némelly Királyok attyokfijaival ſzűntelen viſzſzálkodván, oſztozkodván, a' nemzetnek erejét, hatalmát, és ſzívét is többfelé húzták, és néha egymás ellen fordították; — minekutánna némelly Záſzlós Urak a' törvénytelenűl, és erőſzakosan elfoglaltt jóſzágok által elhatalmasodván, a' ſzegénnyebb nemességet elnyomni, 's magokat a' Királyi Méltóság, és törvény ellen ſzegezni, söt azokat megsérteni-is bátorkodtak; — minek-

utánna némelly Árpád' vérétől elfajúltt Fejedelmek, megvetvén az igaz hazafiakat, a' főbb hivatalokat, jófzágokat, és egyébb Királyi kegyelmeket jöttmentt Idegenekre pazarlották, hogy a' Magyar már fzinte idegennek láttatott lenni önnön hazájában. „*Habet nempe* (azt mondgya Palma) *id sibi proprium gens hungara, ut cum ipsa fide et amore in Principes suos nulli concedat, pro eorum salute sanguinem et vitam profundere in lucris ponat, vicissim ab eisdem diligi, amarique ambiat.*“ — Minekutánna a' világi Nemesség elnyomorodván, 's elkomorodván, ha véletlen háború ütött-ki, a' hadvezérség a' Püspökökre és Egyháziakra maradott: méltán kiálthatta *Tamás* Esperes a' Tatárjárás után: „*Heu! heu Domine Deus noster! — Quam multo melius infelices ii se suumque*

populum piis votis, intentisque precibus juvare poterant, sacris aedibus supplicando, quam materialibus armis accincti, in castris Laicalibus pernoctando." — Minekutánna, a' mint ugyan Tamás Esperes, a' Tatár pufztíttásban fzemmellátott tanú írja, a' Magyarok a' hofzfzas békességben elfzokván a' Katona kemény élettöl, henyélésre és testi gyönyörűségekre adták magokat: mert Magyarorfzágnak termékenysége és bősége okot adott nékik a' mértéktelen gyönyörűségekre; az Ifjúságnak minden dolga hajcsinosgatás és pipere vala; a' férjfiúi öltözetet afzfzonyira változtatták; jól ettek, ittak, vendégeskedtek, sokáig aluttak; verőfényes erdökben, és kies réteken, afzfzonyaikkal egyetemben, élvén minden napjaikat, nem gondolkodhattak a' hadról, fegyverröl, kik fzüntelen múlat-

ságokban, nem nyomos dolgokban forgottak; — ſzóval, minekutánna az elfajúltt, réſzſzerint maga, réſzſzerint Királlyainak vétke által megromlott Magyar Nemzetben kihalt a' régi, Hazáját, Királlyát, és Constitútióját forrón ſzerető, és vérével védő nagy, erős, büſzke nemzeti lélek; a' ſzegény Haza IV-dik Béla Király' idejében olly veſzedelembe, és síralmas állapotra jutott, hogy a' Király földönfutóvá, a' Nemzet az irgalmatlan halálnak, 's a' legsanyarúbb inségnek prédájává, a' téjjel-mézzel folyó orſzág vadon puſztává, és a' vadak' lakhelyévé lön. Olvassuk csak e' ſzörnyű ſzerencsétlenségét, és síralmát Hazánknak, mí, kárvallott Őseinknek most még boldog onokáji, és káraikon tanúlván, gerjedgyünk-fel az utólsó cseppvért-is hazafiúi örömmel ontandó vitézségre. Imígy irja

meg azt Tamás, Spalátumi Esperes, ki azon időben él és ír vala:

„1241-ben, Béla, András Király' Fiának idejében, uralkodásának ötödik eſztendejében, a' veſzélyt-hordó Tatár-nép Magyarorſzág felé közelget vala. — Híre futamodván ezen veſzedelemnek, a' Magyarok az egéſz dolgot csak hiú álomnak tarták, mert a' hoſzſzas békességben elpuhúltak, és elſzoktak a' hadakozástól, fegyverforgatástól. De az okosabban gondolkodók, tartván a' vérengző nemzet' becsapásától, megindúlának, és a' Királyt, és Herczegeket gyakor kérésekkel únſzolák, hogy vennék elejét a' fenyegető veſzedelemnek. — A' Király alig indúlt meg kérésekre; utóbb csak ugyan mégis öſzveſzedé Bárójit, Orſzága' Nagygyait, és a' Magyar Seregeknek erejét. Eljöve

Kálmán Herczeg, a' Királynak Testvére, minden erejével; eljövének a' Magyar Főpapok is, gazdagságokhoz képest nagy Katona-Sereggel. Megjelentek Mátyás, Eſztergomi, Ugrin, Kalocsai Érsekek, kiket követének sok Apátok, és Szerzetesek, mint juhok az áldozatra. Akkor kezdének valamennyen tanácskozni, de megnem egygyezhetvén, sokáig semmit sem végzének. Némellyek ijedtekben megdermedvén, legjobbnak tarták, a' Tatároknak engedni, 's megsem ütközni vélek. Némelly eſzeveſzett, meghitt kérkedők azt mondák, hogy az ellenség a' Magyaroknak látására is megfutamodik, és így megnem egygyezhetének. Mikoron ezek így késedelmeskednek, és haſzontalan tanácskoznak, ím' megjelenik véletlen eggy Hírmondó a' Királynál, 's bizonyosnak jelenti

azt, hogy a' temérdek Tatár nép már bejött az Orfzágba, 's mindég közelebb ér. Elhagyván ekkor a' tanácskozást, a' Király, és az Orfzág' Nagygyai a' hadhoz kezdének kéfzűlni, Seregeket gyűjtének, és ezek felett Vezéreket rendelének. — A' Tatárok Efztergomnál általkelvén a' Dunán, Pest felé indúltanak, melly legnagyobb Város vala. „

„ Akkor a' Király egéfz Seregével (mert a' Tatárok fzántfzándékkal vifzfzavonák magokat) mintegy kergetvén a' futókat, a' Tifzáig ment; mellyen ismét általkelvén a' Sajó vizéig ért. Az egéfz Tatár Sereg a' Sajón túl táborozott: a' Magyarok, látván az ellenséget megállapodni, a' Sajón innen telepedének-meg. Más napon a' Tatárok megfzalafztván a' folyó' menttét őrző Magyarokat, réfzfzerínt a' hídon, réfzfzerínt a'

vízen

vízen kerefztül gázolva, általjövének; és íme hajnalkor megjelent a' mezőket elboríttó temérdek Tatárság. A' megfzalafztott Magyar őrök a' táborba futván, alig tudák fellármázni a' bátorságos álomban heverő Magyarokat. A' fzomorú hírre felébredvén végtére ezek, nem hogy, a' mint a' jelenvaló nagy vefzedelem kívánta, fegyvert ragadtak, lóra űltek, és az ellenségnek elejbe mentek volna, hanem álmosan húzodozván, és magokat csínosgatván, alig gondolkodtak az ütközetről. Kálmán Herczeg, Ugrin Érsek, 's eggy némelly Templárius Mester, kik, mint Vitéz férjfiakhoz illett, nem hevertek mint a' többi, hanem az egéfz éjt ébren, és fegyverben tölték, a' hírre csakugyan mégis legottan öfzvefzedék magokat, és, eggy ék formába állított kis Magyar csapattal az

ellenségbe rohanntak. Kis ideig nagy vitézséggel harczoltak; de a' sokkal ſzámosb Tatár Seregtől elnyomattván, 's közűlök már sokan elesvén, ismét viſzſzavonúltak a' táborba. Itt Ugrin, ki nemes, nagy, és ſzabad lelkű, állhatatos, bátor, vitéz hazafi vala, a' Királynak, és a' fő Uraknak restségét, és félénkségét fenn ſzóval kezdé dorgálni, hogy illy nyilvánvaló iſzonyú veſzedelemben magokat és hazájokat olly álmosan veſzni engednék. A' kik tehát kéſzen valának, hozzájok adák magokat; de némelly megréműlttek, mintegy megtébolyodva, nem tudák, mit tegyenek, hová mennyenek. Most a' három Vitéz Vezér újra kicsapott seregével. Ugrin olly vitéz hazafisággal dúlta a' legsűrűbb ellenséges csoportokat, hogy a' Tatárok ötet, mint a' hadnak halálſzóró villámját, nagy kiáltással, és

iſzonyodással kerülték; Kálmán, és a' Templárius hasonlóképpen nagy vérontást tevének az ellenségben, de a' sokkal ſzámosb Tatárságnak ſzűntelen újjúló erejét a' meglankadtt Magyarság tovább ki nem állhatván, viſzſzafordúla; a' megsebesedett Kálmán, és az Érsek alig érhettek feleikhez. A' Templárius a' csatában megöletett, és odaveſzett ſzámtalan Magyarság."

„Azon napon, mintegy két órakor egyſzerre kiterjeſzkedik a' temérdek Tatár sereg, és környülvévén a' Magyar tábort, azt réſzſzerínt nyilakkal lövöldözni, réſzſzerint gyújtogatni kezdék. Ezt látván a' Magyarok, megrémülének, és annyira eſzeket veſzték, hogy sem ſzaladásról, sem közönséges ütközetről nem gondolkodhattak, hanem tétova futkoztak,

mint az öldöklö farkasoktól ſzorongatott juhok az akolban. Szegény, nyomorúltt Magyarok! a' menekedhetésnek minden reménnyéből kifogyván, a' nyilaknak záporát már nem is az ellentartott paizsokkal, hanem fordított hátokkal fogadták, és rendre úgy húllottak, mint a' megrázott fának gyümölcse a' miként hullani ſzokott. Minekutánna az élethez már minden reménység el vala véve, a' Király és Herczeg odahagyván a' Hazának záſzlójit, futásnak eredtek. Ekkor az elhagyatott Magyarság nyíllal, tűzzel, vassal eméſztetvén, már a' halálnak torkában látta magát, — futni akart, de meg vala dermedve. Látván a' Tatárok, hogy a' megréműlttek sem fegyvert fogni, sem az ellankadtak ſzaladni nem tudnak, el kezdék őket nyilazni, vágni, ſzúrni, hóhérolni, senkinek nem ir-

galmaztak. Jobbra, balra úgy hullottak a' Magyarok, mint ôſzſzel a' falevél; halmokban hevertek a' ſzegényeknek hóltt tetemeik; — folyónként hömpölygött a' Magyar vér; a' ſzerencsétlen haza vörös volt fijainak kiontott vérétől. Ott veſzett-el ama derék hazafi Ugrin, Mátyás, és sok Egyházi, és Szerzetes.

„Miként írjam le a' ſzörnyű kegyetlenséget, mellyet naponként a' városokban, falúkban követének-el a' Tatárok? midőn az aſzſzonyokat, véneket, csecsemőket mezítelenre vetkeztetvén, hogy rúházattyok vérbe ne keveredne, egygyenként hóhérolták. — A' Tatár aſzſzonyok felfegyverkezve, mint a' férjfiak, ſzintúgy gyilkoskodtak; ezek a' fogoly aſzſzonyokkal még kegyetlenebben bántak: mert ha kiket ſzeb-

beknek találtak náloknál, kiktől Tatár férjeiket félthették, legottan megölték; vagy ha kiket a' ſzolgálatra alkalmatosoknak gondoltak, elvágván előbb orrokat, és megſzeldelvén arczájokat, ſzolgaságra vetették. A' fogoly gyermekeket magok elejbe parancsolván, rendbe űltették, és önihön porontyaik által öldöztették, nevetvén és megdicsérvén azt, a' ki fejeket legjobban tudta elütni. Nem kimélték a' nő nemet, nem irgalmaztak a' vénnek, nem kegyelmeztek a' csecsemőnek. — Midőn a' Szerzetesek' lakásaihoz értek, ezek egyházi ſzent ruhájokba öltözködve elejbek menének, és énekeikkel mintegy hódolást akarván jelenteni a' győzőknek, ajándékokat hoztak, hogy irgalmasságra gerjeſztenék a' ſzörnyetegeket; de ezek sem el nem értvén, sem el nem fogadván semmit, egygyig lenyakaz-

ták őket. A' klastromokat felgyújtották, a' templomokat megfertöztették, oltárokat lerontották, a' ſzent ereklyéket öſzvetiporták, és a' ſzent öltözetekből ágyossaiknak ruhákat ſzabtak. A' zsákmánynak nem volt ſzáma, nem volt mértéke; temérdek volt az elvitt lovaknak, barmoknak, kincseknek sokasága; az elfogott, 's réſzſzerínt elvitt, réſzſzerint felgyilkoltt férjfiaknak, aſzſzonyoknak, leányoknak, gyermekeknek ſzáma. — Elfutamodván e' ſzörnyű csapásnak híre, az egéſz Világ megrémült."

„Béla Király kevesed magával, előbb Austriában minden kincseitől embertelenűl megfoſztatván, és a' Tatároktól nyomban üldöztetvén, a' Dalmácziai ſzigetekbe bújdosott.—"

Két eſztendeig maradtak a' Tatárok az orſzágban, mellyben a' felső egynehány Vármegyét, az Eſztergomi várt, Fejérvárt, és a' Sz. Mártoni klastromot, úgymint, a' melly helyek jól védelmeztettek, kivévén, minden elpuſztúlt — vérbe, lángba, fűstbe ment. A' gabonatermő földek, mellyek ez idő alatt nem míveltethettek, elparlagosodtak; az orſzágútakat fű nőtte bé; sem ember, sem marha nem volt az orſzágban. — Azokat, kik a' Tatárok elől a' hegyekbe és erdőkbe bújdostak, az éhség, és a' vadak ölték-meg: mert a' farkasoknak, és egyébb ragadozó vadaknak ſzáma, Tamás' bizonyíttása ſzerint, annyira ſzaporodott, hogy ezek a' házokba is berohanntak, söt a' fegyveres embereket is megtámadták. — E' volt siralmas következése a' Magyar Nemzet' megromlásának,

elfajúlásának, — a' Nemzet és Király, a' ſzegény és hatalmas, az Egyháziak és Világiak között elhatalmazott egyenetlenségeknek, és viſzſzálkodásoknak.

Az Orſzágot még IV-dik Béla, a' mennyire lehetett, helyre hozta. Felépültek a' városok, csapatonként költözvén a' ſzomſzéd Tartományokból a' külömbféle nemzetbéli emberek a' megkevesedett Magyarok közé; 's idövel a' Magyar Nemzet két nagy Királlya alatt, kik, ammint fellyebb említtém, elsö Lajos, és Corvinus Mátyás valának, még nagyobb dicsöségre, névre, eröre, és hatalomra emelkedett, mint sem valaha volt. De Mátyásnak kora halála után, Uláſzlónak uralkodása alatt ismét elnyomo-

rodott: a' nemzeteknek fzokott vefzedelmes nyavalyái, a' millyenek a' túnyaság, puhaság, hívság, gondatlanság, tékozlás, irigység, gyülölség, meghasonlás, egyenetlenség, vifzfzálkodás, törvénytelenség, nyomás, ragadozás, mellyek a' nemzeteket, polgári társaságokat és fzerzödéseket, mint a' hagymáz az embertesteket, megfzokták csikorni, és néha fel is oldozni, — ismét eröt vettek a' magyar Nemességen. A' Parafztok réfzfzerint a' kegyetlen nyomattatás miátt kétségbe esvén, réfzfzerint a' Nemesség által rofz példákra ingereltetvén, felzendültek, és Dózsa György' vezérlése alatt fzáz ezernél többre nevekedvén fzámok, az orfzágot pufztították, a' városokat gyújtogatták, rabolták, a' nemességet gyilkolták. Elfzörnyedve, borzadozva kell olvasnunk ezen idö' történeteit, ezen

úgy nevezett Kuruczoknak ſzinte a' Tatárokét is feilyűlhaladó vérengzését: — Nem volt az az istentelenség, az a' hóhérlás, az a' fertelmes erőſzak, a' mit az egyházi és világi Főrenden, a' Nemességen, az Aſzſzonyokon és Szűzeken el nem követtek volna, míg a' temérdek gyilkolások, és károk után ezen vérengző csorda a' felkeltt Nemességnek, és Zápolya János Erdélyi Vajdának ereje és hatalma által le nem tiportatott. Egyedűl a' vala az orſzágnak ſzerencséje, hogy éppen akkoron külső ellenségtöl, nevezetesen a' Törököktől, nem ſzorongattatott. Egyébberánt Lajos és Mátyás dicső Királyaink által ſzerzett, és fegyverrel hódított Tartományi a' Magyar Koronának, a' déli, napnyúgodti, és éſzaki ſzomſzédok által mind elfoglaltattak.

De a' ſzerencsétlenség csak halad, el nem marad vala: mert a' Magyar Nemzet nem hogy kigyógyúlt volna nyavalyáiból, hanem naponként roſzſzabbúl lön. Eggy nagy és erős lelkű, bölcs, vitéz Király a' Hazát megorvosolhatta volna, de Uláſzlót az uralkodásban Lajos követte, még gyermekkorában, ki egyébberánt ſzelid, békes, eſzes, 's mellette vitéz Királyt igér vala magában a' Hazának, ha az Orſzágban békességet, jól rendeltt katonaságot, teli kincstárt, és hazájokat ſzerető, magok közt megegygyező férjfiakat talált volna. De — másként volt; a' veſzni indúltt házában minden fel volt fordúlva: a' Korona' jóſzágai roſzſzúl kormányoztattak; az elhatalmasodott Uzsorások erőſzakoskodtak; a' roſzſzúl gazdálkodó fiatal Király, és az elnyomattatott Nemesség ſzűkséggel,

ſzegénységgel küſzködtek ; a' Korona' jóſzágai elzálogosíttattak ; a' fiatal Királyt könnyen elcsábíttó Főtiſztviselők, félretévén a' Hazának ſzent ügyét, magoknak takartak ; a' határvároknak helyrehozására rendeltt költségeket önnön haſznokra fordították a' magyar pénz meghamisíttatott ; — nem volt igazság az orſzágban ; a' törvényeknek, és Biráknak ereje 's hatalma megcsükkent ; némelly öſzveſzövetkezett hatalmasok nyilván a' Király és a' törvények ellen ſzegezték magokat ; ezeknek hatalmától tartván a' gyenge Király, és kedvezni akarván nékik, a' nemes Rendnek hátratételével, minden tanácscsát csak velek tartá, a' mi a' Nemességet haragra és boſzſzúra lobbantá ; a' Királynak udvarából a' régi törvényekkel és ſzokásokkal, sőt néha egymással is ellenkező parancsolatok jövének,

a' Királynak nevével, de nem tudtával. — Szolimán Török Császár a' készületlen, és roszszúl védelmezett határvárokat rendre elfoglalta. — Tartatott ugyan országgyűlés igen is gyakorta, és tétettek jó rendelések a' Haza' védelmére, de semmi végre nem hajtatott. Söt az ellenkedés, viszszálkodás a' Nagyok között, és az egész Nemzetnek kábúlttsága naponként tovább ment.

Illy felfordúltt állapotban volt a' Haza, midőn 1526-dikban Szolimán három száz ezer fegyvereseivel Nándorfejérvárnál termett. A' Magyar Kórmányszék még csak most kezdett a' hadról, Katonáról, és mind ennek szükségeiről gondolkodni, tanácskozni. Zápolya Erdélyben, Frangyepán, és Battyányi Horváth Országban lévén, nem volt az egész Nemzetben, ezen hajdan olly Vitéz

Nemzetben, kinek minden Tagja Vezér lehetett volna, eggy is a' Nagyok között, kire a' hadnak Vezérlése bátran bízathatott volna. A' válafztás végre Tomoryra esett, ki néha napján Barát, most Kalocsai Érsek volt. De „*utinam* (úgymond Battyányi Ignácz, Erdélyi Püspök) *Episcopi et Sacerdotes gentis noſtrae gladio Spirituali contenti, precibus potius, quam armis pugnaſſent! Caro nimis stetit nobis ſaepenumero praepoſtera Ecclesiasticorum fortitudo!* A' Király, a' Hazának ügyét fzívén hordozván, három ezer fegyvereseivel lement Tolnára, azt vélvén, hogy a' Haza' védelmére fzóllított, és felkeltt Nemességet már kéfzen ott fogja találni; de haj! olly kevesen voltak ott, hogy a' Törökök minden ellentállás nélkűl Pétervárадot, Efzéket megvévén, és a' Dráván ál-

talkelvén , egéſz Mohácsig jöttek. Ezt látván a' Magyar Záſzlós Urak, némellyek 's legtöbben úgy vélekednek, hogy az ütközetet mind addig tanácsosabb volna kerülni, míg Zápolya az Erdélyiekkel, Frangyepán, és Battyányi a' Horvátokkal, és egyébb Segéd Seregek Austriából, Morvából, és Csehorſzágból megnem érkeznének. De Tomory, noha maga megvallá, hogy csak huſzonöt ezeren volnának a' Magyarok a' három ſzáz ezer Török ellen, tűzesen sürgette az ütközetet, és biztatta a' Katonákat. A' Király az ő tanácscsával nem állhatott ellent. — Öſzveütköznek tehát, a' Török' ſzámával, a' Magyar Vitézségével haladván fellyűl az ellen félt. Végre a' Törökök vagy a' Magyar erőtől viſzſzanyomattván, vagy talán inkább fortéllyal törbe csalni akarván a' neki dühödött

Magya-

Magyarokat, viſzſzavonúlnak. A' Király és az egéſz Sereg nyomban, minden rend nélkül, követi őket, már előre örűlvén a' győzedelemnek; de egyſzerre ketté válik a' Török Sereg, és a' Magyarság a' már régen ahoz kéſzűltt rend ágyúk elött talállya magát, mellyek egyſzerre kiokádván magokat, a' kik elöttök valának, a' halálba ejték, seprék, döntték. Megháborodik, megretten a' Magyarság, és hanyathomlok ſzalad viſzſza táborába, de a' melly a' környűlſzárnyalló Törökök által már elvala foglalva. Itt még nagyobb lön a' vérontás. Most már jobbra balra, ki merre mehetett, arra futott; de többnyire mind vagy a' mocsárokba fúltak, vagy a' Török pallos által veſztenek el. Lajos Király maga, midön Pécs felé ſzaladna, *Cselye* helység mellett eggy posványba ha-

nyatlik lovával, és bele fúl. Elveszett itt az Esztergomi Érsek, maga Tomory, a' szerencsétlen Papvezér, és még öt Püspök; elvesztek az Országnak minden Zászlós Urai, mintegy öt száz Nemes, mindenestűl huszonhárom ezer Magyar.

Szolimán onnan egyenesen Budára, az Ország' szívébe, vette úttyát, megis szállá, senki nem állhatván ellene. Onnan jobbra balra küldvén osztályonként Seregeit, a' Dunán innen, és túl lévő Vármegyéket mind hatalma alá hajtotta. Várasokat, falukat, lakosokat tűzzel vassal eméſztette. Broderik Váczi Püspök, és szemmellátott tanúnak bizonyíttása szerínt, két száz ezer Magyarnál több veszett el, kik részszerínt megölettettek, részszerínt fogságba vitet-

tek. Ez második, és olly nagy síralma Hazánknak , hogy ma is fáj minden igaz Magyarnak ! —

,, Lajos ! boldogtalan Atyának magzattya,
Gonofz Tanácsosok' példás áldozattya !
Te ! kinek csak neved' fzomorú hangzattya
Hazádnak bús fzívét még ma is fzaggattya:

Voltam táborodnak pufzta állásain ,
A' sietö Duna' suhogó partyain. —
Bús csendesség fekfzik Atyáink' hamvain,
'S bádgyadtt fzél lengedez sírjoknak hantyain.

Harmatozó homály borúl a' fzemére ,
Ha tekínt az Útas ez' ifzonyú térre ;
Epedö fzívvel dül ofzlopod' kövére ,
Népünk' 's dicsöségünk' temetöhelyére !—,,

BACSÁNYI.

Jó a' Békesség az orfzágban ; a' legföbb áldás, mellyel az Ég eggy Nemzetet boldogítthat: — a' Hazának míveltetése, gazdagsága, a' kereskedésnek dívattya, a' tudományoknak, fzépmesterségeknek virágzása, a' kézmíveknek tökélletesedése, a' Nemzetnek lelki, és erkölcsi csinosodása, a' késő Onokák' boldogságára czélzó hafznos intézetek, törvények, alkotványok, — fzóval a' Nemzetek' boldogsága, fénnye, a' békességnek gyümölcsei. — Vajha örökös békességben élhetnének a' Nemzetek a' Földön! De az emberi gyarlóság, az indúlatok, ezen fzélvéfzei az emberi nemnek, háborúkat támafztanak az egygyes emberek között fzintúgy, valamint egéfz nemzetek között; 's valamíg ez így lefz, mindaddig a' hofzfzas békesség, minden áldásai mellett, mellyeket az orfzágokra hozni

ſzokott, ártalmára van a' nemzeteknek: mert édes és drága gyümölcseiben olly férgek is teremnek, mellyek a' nemzetnek az önnön fenntartására legſzükségesebb virtussait, a' nemzeti lelkességet, vitézséget lassanként és éſzrevétetlen megeméſztik: illyen férgek a' hívság, puhaság, luxus, túnyaság, bátortalanság. — Ezek veſztegették meg hajdan, ezek dönték öſzve a' Perzsáknak, Görögöknek, Rómaiaknak roppantt birodalmaikat, és a' Félvilágnak törvényt ſzabott hatalmokat.

„*Sok ſzomorú példák mondgyák: a' csendes időnek*
Édessége hamar puhasságot ſzül, 's veſzedelmet.
Így romlott meg ama' nagy Pénus is, a' ki negédes
Rómának több izromban megrázta hatalmát;

A' mikoron Priamus' megtúnyúltt udvara tánczol,
Tobzódik; mikoron Fejedelmei, Bajnoki vígan
Játszanak, és részínt heveréssznek elázva, 's ledöntve
Serlegeik' közepett; részínt egymásra köszöntik
Á' nagy billikomot, bátran dözsölnek, ijesztik
Szóval az ellenség' Seregét! felrakta vitézi
Népét Akhilles Trójának büszke falára.

VIRÁG.

Ezek valának a' Magyar Nemzet' több rendbéli szerencsétlenségeinek is mindég kengyelfutóji. — A' Magyar Nemzet' elfelejthetetlen Királynéjának, Annyának hoszszú uralkodása alatt a' Békességnek minden áldásait érezte Hazánk; de tegyük szívünkre kezünket, és vallyuk meg azt is, hogy ezen idő alatt a' Magyar Nemes-

ségnek ſzinte két nemzése igen elpuhúlt, eltúnyúlt, elerőtlenedett, bár ha megcsínosodott is. Hányan vannak ezen ſzittya eredetű Nemességben, kik egéſz életekben kardot nem forgattak, soha csak eggy verebet el nem ejtettek, midőn hajdan talán eggy Magyar Nemes sem találtatott volna, a' ki néhány kezével elejtett Törökről, vagy más ellenségről nem tudott volna gyermekeinek beſzélleni? — Szükséges tehát, hogy ezen háborús, kétséges időkben a' Magyar Nemesség felkellyen, és vitéz Őseinek dicső példája ſzerint fegyvert forgatni tanúllyon, Hazájának, Királlyának, és Constitutiójának ſzent védelmére. Szükséges volna, hogy, valameddig a' közönséges Békesség helyre nem áll Európában, a' Magyar Nemesség mindég fegyverben állana, és gyakorolná magát, hogy kéſz le-

hetne minden esetre. Ha eggy Nemzet a' többi felett egyſzer igen elhatalmazott, mindég bizonytalan a' Békesség, valameddig az elhatalmazott erőt valamelly bal eset meg nem töri.

Úgy látſzik, hogy a' Magyar Nemzetet most egéſzen a' gazdálkodásnak, és kereskedésnek lelke ſzállotta meg. Tiz, tizenöt eſztendőktől fogva ſzemlátomást tapaſztallyuk magunk, tapaſztallyák a' Hazánkban megfordúló külföldiek, hogy igen nagy lépéseket tevénk előre mind a' kereskedésben, mind a' gazdálkodásban; hogy mind a' Magyar Nemesség, mind a' paraſztság előbbi restségéből felevenedvén, most jobban iparkodik, serénykedik, 's napról

napra gyarapodván mind gazdasága, mind értéke, sokkal jobb állapotban vagyon, mint sem elöbb vala. — Ott, hol ennekelötte a' magára hagyatott, míveletlen Terméfzet csak keveset adott a' birtokosnak, most az iparkodó, okoskodó, mesterkedő gazdálkodás két három annyit fordítt. Áldott hazánknak termefztvénnyei fzerte járván Európát, minden felől pénzt hajtanak az Orfzágba. Őrvendhet valóban minden hazafi, ki Nemzetét, és annak boldogságát fzereti, hogy a' Magyar is oda jutott azon két kútföhez, mellyből a' nemzetek', orfzágok' tehetsége, gazdagsága, fzerencséje, ereje, hatalma eredni fzokott: a' gazdálkodás ez, és a' kereskedés. Eleven példája ennek a' nem nagy, de gazdálkodása, 's föképpen kereskedése után leggazdagabb, 's legtehetőssebb Ángoly

nemzet, ki Eúrópának minden nemzettyei közűl mind eddig egyedűl maga vala képes, az elhatalmazott Franczia erőnek foganattal gátokat vetni. — A' Magyar Nemzetnek Gyéniussa nem annyira hajlandó a' kereskedésre, és kalmárkodásra, mint a' gazdálkodásra: e' volt minden időben az ő legkedvesebb foglalatossága, legterméſzetesebb élelme, a' mire őtet nem csak Gyéniussa, hanem Hazájának bő, termékeny, áldott földgye, termeſztvénnyeinek különös becse, és a' mind ezekből áradni ſzokott haſzon is édesgette. Minő foglalatosság, minő életmód is illene jobban eggy olly úri, nemes, ſzabad Nemzethez, a' millyen a' Magyar? — Szabad Úr lehetni a' magáéban, teremthetni, másokkal jót tehetni, több mint úri — fejedelmi dolog. „*Omnium rerum*, úgymond

Cicero, *ex quibus aliquid exquiritur, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.*" — De mind ezek elött ſzükséges, hogy eggy Nemzet, kivált a' Magyar, erös lelkü, bátor ſzívü, vitéz legyen, hogy Hazáját, mellyben ſzabadon kereskedik, jóſzágát, mellyben ſzabadon gazdálkodik, a' Constitútiót, melly ötet e' földön a' legſzebb, legdicsöbb, legboldogabb emberi állapotba helyhezi, a' külsö ellenségek és hatalmak ellen megoltalmazhassa, és megtarthassa. Elöbb legyünk tehát Vitézek, mint sem gazdák; mert a' Vitézé az erö, hatalom, és uraság a' földön. A' Viteznek ſzánt, vet, arat, és gyüjt a' gazda. Elöbb legyünk Vitézek, hogy ne másnak, hanem magunknak gazdálkodgyunk, kereskedgyünk.

A' Hazának oltalma, védelme mellytöl a' Nemzetnek léte, ſzabadsága, boldogsága, hatalma függ kétségen kivűl elsö, és legföbb figyelmet érdemèl. Minthogy pedig a' Hazát és Nemzetet egyedűl a' bajnoki virtus, a' hadi tudomány tarthattya meg; az e' végre felállíttandó Katona Oskola, a' *Ludovicea*, olly hazafiúi, olly ſzerencsés, olly ſzent, olly ſzükséges ſzerzemény volt, hogy az egéſz Magyar Nemzet méltán áldhattya jó Királlyát, és Királynéját, kik e' nagy Intézetet nem csak helyben hagyták, hanem felséges segedelmeikkel is ápolgattyák; — áldhattya a' Magyarnak ſzerencséjét, és dicsöségét ſzívén hordozó, lelkes Nádórispánnyát, úgymint e' nagy hazafiúi Intézetnek hatalmas Elömozdíttóját; — tiſztelheti, dicsöitheti a' Haza nagyſzívű fiját ***Festetics Györgyöt***, már annyi ſzép, nagy,

és hafznos intézetek' fzerzőjét, ki, úgy fzóllván, ennek is kezdője vala; — áldhattya a' Haza minden fijait, kik az e' nagy czélra rendeltt Akademiát tehetségeik fzerint segitették. A' jövendő Nemzetség fogja ugyan e' nagy fzerzeménynek hafznát még csak jobban érezni; de gyermekeink, véreink, — Magyarok lefznek azok is. Az atyáknak kell fzerezni kezdeni, hogy a' gyermekek boldogok lehessenek; az atyának kell fákat ültetni, hogy gyermekének gyümölcsözzenek. — A' Magyar Nemességet fejenként véve, mindegygyiket Katonává tefzi Hazánknak Constitútiója. Hazafiúi kivánság volna tehát az is, hogy ezen katona-oskolában minden Magyar Nemes Ifjú megfordúlhatna, és ott magának annyi hadi tudományt fzerezhetne, hogy midőn a' Hazának, Királynak, és Constitú-

tiónak védelme karját kivánnya, ne lenne egéſzen újjoncz a' hadi dolgokban.

Minden régi, és újjabb formáltt, nagy, hadakozó nemzetnek voltak és vannak hadi könyvei, ollyanok, mellyekben nem csak a' hadnak történetei általlyában adattnak elő, hanem a' hadnak minden környülállásai, a' seregeknek, táboroknak fekvései, a' csatáknak, ütközeteknek Plánumai, a' hadakozó feleknek feloſztásai, elrendelései, a' ſzerencsés, vagy baltörténeteknek okai, a' hadvezéreknek fortéllyai, a' külömbféle hadi ſzereknek így vagy amúgy, itt vagy amott jobb haſzonvétele, az elkövetett,

magok után kárt vonó hibák, 's több efférék is megvannak írva. Egyedül a' Magyar Nemzet, mellynek minden tagja Katona a' Constitútió szerínt, szűkölködik az illy hasznos, Katonát formáló könyvekben, — a' Magyar Nemzet, kinek háború, had, és vitézség minden története, egész Karaktere, ki leghadakozóbb nemzetnek tartatott eddig Európában. — Igen helyesen kívánhattyuk, hogy ehez értő elmés Hazánkfijai felforgatván a' Magyar történeteket, háborúkat, kinyomozván a' kézírásokat, régi leveleket, illy hadi könyveket írnának. Lajos, Mátyás Királyainknak, és Hunyady Jánosnak nagy meggondolással, jó elrendeléssel, és többnyire szerencsés kimenetellel viseltt hadaik elég bő, és fontos tárgyok volnának. — Teli vagyon a' Magyar História Vitéz Ele-

inknek olly tetteikkel, mellyek az akkori világot méltó csudálásra, és tiſzteletre ragadák, és a' mellyek a' mostani Magyar Nemzetnek lelkét, ſzívét nagy dolgok' mívelésére búzdítthatnák, általlyában a' Nemzeti Karakterre felségesen múnkálnának. Hazánk elég termékeny a' nagy Talentomokban; a' Magyartól minden kitellik, csak Periklesek, Maecenások, Colbertek vannak kevesen Hazánknak Tehetőssei között! — Dicsőség ***Széchényi Ferencznek***, ki a' Nemzeti léleknek olly nagy és becses Kincstárt nyitott Hazánkban! — Dicsőség ***Marczibányinak***, ki a' Hazának ſzent oltárához olly sok, nagy, és ſzép áldozatokkal járúl! — Élni fog a' Jeleseknek lelke, neve, tette, onokáinknak ſzívében mindég, midőn a' Haſzontalanoknak nyomorúltt emberkesége már régen a' feledékenységnek

ségnek néma homállyába, és a' semmiség' lelketlen üregébe enyéfzett, — minteggy here-méhnek dongása a' levegőben.

A' Haza a' fzegényebb sorsú Nemességet kímélleni akarván csak gyalog fzólíttá védelmére. De ha meggondollyuk Lajos, és Mátyás nagy és fzerencsés Királlyainknak hadakozása' módgyát, melly abban állott, hogy többnyire lovag seregeiket villám sebességgel az ellenség' földgyére vitték, és azt elfoglalván, onnan éltek, eltávoztatván egyfzer'smind a' Hazától mind a' háborúkkal egygyütt járó vefzedelmeket, mind a' háborúk által okoztatni fzokott inséget,

ſzükséget; — ha meggondollyuk a' mostani idő Taktikáját, mellynek az látſzik törvénnye lenni, hogy a' hadat mennél sebesebben folytassa, az ellenséget lovag seregeivel környűl ſzárnyallya, és keríttse, a' magános csapatokat elfogja, és magának a' lovasság által könnyebben és sebesebben eleséget ſzerezhessen, egyſzer 's mind sebes mozgásai és fordúlásai által az ellenséget megháboríttsa, megzavarja, és főczéllyait fortélyos áltámadásai által eltitkolhassa, melly Taktikának a' Francziák' réſzére haſznos és ſzerencsés következéseit ezen sok eſztendőkig tartó háborúkban az egéſz Világ eléggé tapaſztalhatta; — ha meggondollyuk, hogy a' Magyarnak a' lovag hadakozás vele ſzületett kedves tulajdonsága; — ha meggondollyuk még azt is, hogy az új, és hadakozásban tapaſztalatlan Katona

mindég bátrabb lovon, mint sem gyalog; hát nem ok nélkűl kívánhatnánk, hogy noha felséges Királyunknak álló Hadában elég volna a' lovasság, a' Magyar Nemesség mégis általlyában lovag kelhetne fel; hogy a' fortélyt fortéllyal, mesterséget mesterséggel, sebességet sebességgel viſzontagolván, egyſzer'smind terméſzetes hajlandóságának is kedvét töltvén, ne csak az ellenségnek Taktikáját tehetné foganatlanná, hanem Őseinek vitéz példája ſzerínt dicsőséggel győzhetne is. Az egéſz Világnak közönséges vallása az, hogy nincs jobb Katona a' Magyar Huſzárnal.

A' bölcs Kormányſzéknek fő gond-gya, a' jó és okos Hazafinak legforróbb kivánsága az legyen, hogy háború, és azt kisérni ſzokott alkalmatlanságok, veſzedelmek, ſzerencsétlenségek, rablások, öldöklések a' Hazától mennél meſzſzebb távoztassanak. Jaj! annak az Orſzágnak, mellybe az ellenség egyſzer beüt; puſztúlást, dúlást, inséget hágy minden nyomán maga után, bár legottan meggyőzetik is. Háromſzor jaj annak az orſzágnak, mellyben az ellenség győz! — pedig melly aprólékos környűlállásoktól függ gyakorta eggy ütközetnek ſzerencséje! — Jól általlátták ezt bölcs, és vitéz Eleink, és azoknak lelkes Vezérjeik, Királyaik; azért ők, ha csak lehetett, mindég tűzes sebességgel az ellenség' földgyére rohannván, ott ütköztek-meg, ott győztek, — és jóſzágaik,

feleségeik, gyermekeik bátorságban, békességben, bővségben voltanak itthon. — Roſſz hazafi, korcs Magyar tehát, söt ellensége a' Hazának mind az, a' ki az Orſzág' határán, kívánná bevárni az ellenséget. Nem ott, hanem mennél meſzſzebb az orſzágtól kívánnya a' jó Hazafi, a' régi Magyaroknak igaz vére találni, és megverni az ellenséget, akárki lenne is az. Mihelyt tehát bizonyos lenne egyſzer a' háború, magunk kívánnyunk az ellenségnek elejbe menni, olly meſzſze, a' mennyire csak lehet.

Tí, ſzittyai, lelkes Őseinknek hív maradéki, Atilának, Árpadnak igaz Onokáji! Magyar Nemesek, Atyámfiai, Testvéreim! — Mi, már közel

ezer efztendők ólta Európában eggyik legvitézebb, legnemesebb, legfzabadabb, legboldogabb Nemzet! — Most míg Békességben élünk még, tekíntsünk vifzfza a' közelebb múltt efztendőkre, és azokban történtt dolgokra; — vessük figyelmünket arra, a' mi Európának napnyúgodti fzegletében most történik, és itéllyünk a' kézzel tapogatható jövendőről. — Ezen közönséges, véres háborúnak véfze annyit dúlt, annyit rontott, annyit döntött már, hogy nincs Európában Nemzet, mellyet meg nem fzaggatott, meg nem zavart, meg nem nyomorított, — nincsen Trónus, mellyet vagy meg nem rázott, vagy fel nem forgatott, — nincsen Constitútió, mellyet meg nem változtatott volna. Napnyúgodtról fzinte napkeletig hatván, egyfzer 'smind Délre 's Éfzakra kicsapván, mindent ki és felforgatott. Napról

napra közelebb ér hozzánk a' fergeteg, 's mi Magyarok, kiket hajdan a' Világ méltán csudált, túnyán néznénk ezt? — Mint midőn az erejét érző kevély Sassereg felemelkedvén, és a' Levegőben kevélyen, magasan kerengvén, — mintegy uralkodva, királykodva az egéſz vidék, és az egéſz tollas nép felett, ſzinte a' Világosság' forrásához, a' naphoz, törekedik; a' gyávább, kissebb madársereg látván a' hatalmasokat fellengezni, megijedve rejtözik az alacson bokrok közé, és ott fél 's retteg; ollyan volt a' Magyar Nemesség néha napján — eggy 'dicsö, hatalmas Sassereg: ha felkelt, lóra ült, és erös markában a' súlyos kard villogott, minden más Nemzet félt, rettegett, és féſzkében megvonván magát, meghódolt a' Hatalmasnak, és a' Magyar uralkodva, királykodva járt a' föld és nemzetek

felett, mint a' fellengő sas a' Levegőben. 'S most bö és termékeny hazánkban múlatva, tombolva, csevegve, mint a' gyáva, haſzontalan Verébsereg az aſztagok körűl a' sövényen — túnyán, félve, ſzájtátva néznénk azt, mint járnak más Nemzeteknek Vitézzei uralkodva ſzélt-hoſzſzat a' földön? — Óh! olly nagy, dicső, vitéz, világſzerte híres Atyáknak, ez a' mostan élő nemzetség — mí volnánk elfajúltt, puha, túnya, gyáva, lelketlen, ſzívetlen maradéki? — Haj! mi lenne belölünk! —

Ébredgyünk fel! Elevenedgyünk-fel! Eſzmélkedgyünk-fel! Borzadgyunk-fel! Emelkedgyünk-fel! — Kéſzűllyünk-el minden esetre. Vízen, földön a' háborúnak veſzedelmes tűze ég körülöttünk; egyedűl a' mi ſzerencsés Hazánk marada-meg mind ed-

dig, annyi eſztendőktől fogva, annyi nemzetnek vérengző csatáji között, a' háborúknak iſzonyú ſergetegeitől környűlvéve, a' boldog békességben, — mint eggy boldog ſziget a' ſzélvéſz által felforgatott, háborgó, zajos tengerben. Napkelet, Napnyúgodt, Dél, Éſzak itta már az embervért, mellyet vagy a' Revolúcziók' dühe, vagy a' harczoknak semmit nem kímellő csapásai ontottak. Nincs Orſzag, melly vérpiacz, nincs nemzet, melly véráldozat nem volt volna már. A' régi ſzokás, eggy anyanyelv, hasonló embertermészet által öſzvekötött nemzetek elſzaggatva, ſzéjjel oſztva, új határok és törvények közé vannak ſzoríttva, új koronák alá vannak nyomva. — A' sok ſzázados nemzetségbéli Fejedelmek, Attyaik' Kormányſzékéből levettetve, orſzágról orſzágra, nemzettől nem-

zethez bújdosnak, és keserű könnyekkel áztatott kenyeret eſznek, midőn őseiknek palotájiban új emberek királykodnak. — A' nemzeteknek, királyoknak kincseik, fegyvereik; a' gazdáknak birtóka, több eſztendei ſzorgalma, ſzerzeménnye; a' Polgároknak verejtékkel keresett vagyonnya, a' várasoknak, egygyes Házoknak ſzerencséje, — minden, vagy az ellenségnek zsákmánnya, vagy hamú és füst leve a' háborúnak dúló tűze, vasa által; — ſzinte velejekig kiſzíva, ſzinte bőrökig megnyúzva lévén a' népek, községek, koldúlnak vándorlanak — és rendre dőlnek az éhhalálba. — Megrázatott már több ízben az Austriai roppantt Birodalom is; elſzakadtak a' nagy testtől több Tartományok, — elſzakadtak Királyi Attyoknak ſzívétől több Nemzetek is. Egyedűl Hazánk marada-meg mindég

a' boldog békében, egyedül a' Magyar Nemzet marada meg csendességben, épségben. Becsapott ugyan már egyfzer Hazánk' fzéleire is a' háborúnak ostora, és a' jobblelkű Magyar már nem ok nélkül félthette Össeinek Constitútióját, arany fzabadságát; de a' Nemzetek' Királyok' Ura pártyát fogván a' Becsület és Igazság' egyenes úttyáról soha el nem tántorodott Fejedelmünknek, pártyát fogván a' Magyar Nemzetnek, kinek vitézsége annyi fzázadok ólta az egéfz Kerefztényfégnek védelme, — az Orfzágnak, melly annyi fzázadok ólta csatamező 's vérpiacz vala, a' Pozsonyi Békességet fzerzé. Megmutatta a' vefzedelmet, hogy tanúllyunk, és megokosodgyunk.

Tanúlhattunk eddig eleget; a' mindennapi történetek, a' meggyőzött Nemzeteknek hasonló sorsa, kézzel mutattyák a' bizonyos jövendőt. Szerencsések vagyunk, hogy más Nemzeteknek kárán tanúlhatunk. Úgy látſzik, hogy tanúltunk is, minthogy Insurrectió rendeltetett. Bölcsen-tevé pedig azt, hogy a' ſzemélyes Insurrectiót rendelni jobbnak tartotta: mert méltán hihette azt, hogy a' Hazának Királynak Constitútiónak védelme leginkább ſzívén fekſzik a' Nemesnek, ki Constitútiója által mindent bír Hazájában, a' mire egy ember csak vágyhat a' földön, és vele mindent elveſzthet, a' mi az embernek kívánatos, drága, dicsőséges, édes, ſzent lehet.

Nincs most arról ſzó, hogy ezen háborús időknek zavarjában, vagy

az elhatalmazott erőt megtörni, vagy a' háborúk által okozott károinkat más akármelly módokkal helyre hozni próbálnánk; noha jó Királyunknak népei' javáért tett annyi áldozattyait megboſzſzúlni, atyai ſzívétöl elſzakadtt Tartománnyait viſzſzakívánni elegendö, igaz oka, és még, kivált más Hatalmasságoknak hív segedelme mellett, elég ereje is volna; — de a' jó, jámbor, ſzelíd Atya nem kívánnya Alattavalóinak ſzerencséjét a' hadnak bizonytalan koczkájára vetni. Nincs arról ſzó, hogy mi lennénk a' megtámadók; egyedül a' megtámadtatás' esetére vagyunk Hazánk' védelmére ſzóllíttva. De ezen eset olly megválaſztó idö volna Hazánkra nézve, melly Constitútiónknak vagy további életét, vagy bizonyos halálát vonná maga után. —

Élet vagy halál, dicsőség vagy gyalázat, ſzabadság, vagy ſzolgaság, — boldogság vagy nyomorúság, — Meny vagy Pokol a' földön? — ez a' nagy kérdés forog fenn. Jól megfontollyuk, Hazafiak! — Megfontolván pedig ezt, ki volna közöttünk az az alacson, elvetett, gyalázatos tag, ki életét és mindenét inkább fel nem áldozná, mint sem hogy gyermekeinek, Onokáinak az Őstöl maradtt ſzabadságot, boldogságot, dicsőséget örökségűl ne hagyhatná? — ha bátor a' Magyar Nemesség' eggyik felének el kellene is veſzni, hogy a' másik fele megmaradhasson.

A' Haza, a' Király, és a' Constitútió elválaſzthatatlan Eggy: eggyiknek kell a' másikat tartani, ölelni, oltalmazni, hogy a' Kettőnek Lelke, a' Constitútió megállhasson.

A' Király, ki Hazánk' Trónussán ül, az elfelejthetetlen Tereziának Onokája, és a' Magyar Nemzethez való Királyi Szívességének Örökösse, — kinek szelídségét, kegyességét, egyenességét a' külföld is megesméri, és magasztallya; ki azt tartya; „ *Opes Principum Corda Subditorum* „ és a' ki gyakorta háborgatott uralkodásának minden szerencsés, és szerencsétlen idejében ennek olly híven megfelelt; ki uralkodásának minden napját a' jóságnak, és kegyelemnek szelíd míveivel jeleli, — Ő, jó Királyunk mindent tett, a' mi Erejétől, és Hatalmától kitellett népeinek oltalmazására. Miként kímélllé a' jó, és szerető Atya a' Néki kedves Magyar Nemességet? Miként köti Ő Királyi sorsát szorosan öszve a' miénkkel, midőn a' múltt Orszäggyülésben az eloszló Haza' Attyaihoz, a' Várme-

gyék' képviselőihez imezt mondá: „Én Nemzetem, kedves Magyar Né-
„ pem! Ti azt míveltétek, a' mi Ős-
„ től nyertt Tulajdonotokhoz, Ki-
„ rálytok eránt való hívségtekhez,
„ becsűletetekhez illett. Egéſz Eu-
„ rópa megfogja látni, hogy Király-
„ tok annyira Eggy veletek, hogy
„ sem Nékem, sem Néktek semmi
„ nem fekſzik inkább ſzíveinken,
„ mint régi Constitútiónknak minden
„ erőnkből, utólsó csepp vérünkig
„ való védelmezése. Egygyek vol-
„ tunk, Egygyek vagyunk, Egy-
„ gyek leſzünk, valamíg a' halál el-
„ nem válaſzt Bennünket. Ezt érzi,
„ ezt gondollya Királytok, Atyátok,
„ ki mint fijait ſzeret, és örökké ſze-
„ retni fog Benneteket. „ — Most rajtunk a' sor: miis tegyünk Hazánkért, Királyunkért, Constitútiónkért, a' mi tőlünk kitellik; a' mit dicső

Őseink tettek az ő idejekben, — a' mit a' Világ mindég csudál, és magafztal vala.

Királyunk mellett Hazánk' Kormánnyán eggy olly Férjfiú áll kedves Nádorispányunknak lelkes fzeméllyében, ki munkás életének minden napját nemzetünknek javára, fzerencséjére, dicsőségére, — tűzélméjének minden gondolattyát a' Hazának boldogságára, virágzására fordíttya, és nagy fzívének minden érzeménnyével a' Magyar Nemzetet öleli, és ápolgattya. Anyanyelvünknek Hazánkban virágzása, csinosodása, melly nélkül eggy Nemzet, melly nélkül Magyarok soha sem lehetnénk, a' nemzeti Cultúrának előmenetele, a' Nemzeti Léleknek felemelkedése, a' Nemzetnek boldogságára, dicsőségére, vitézségére czélzó Intézetek, al-

kotványok, a' millyenek a' *Nemzeti Muzeum*, *a' Katona Oskola*, — mind az ő hatalmas Pártfogásának, és Királyunknál hathatós 'eſzközlésének örök hálákat érdemlö mívei. — Ő, a' mi kedves Nádorispányunk, Hazánknak törvényes Főkapitánnya, Nemzetünknek ſzíves Pártfogója, — Ő, a' ki Benne helyzett nemzeti és hazafiúi bizodalmunknak minden bajainkban, minden időben, olly híven, olly ſzíves kéſzséggel megfelelt. — Ő leſſz a' mi Vezérünk, Tanácsadónk! — Mit nem reménylhetünk az Ő nagy, erős, munkás, állandó Lelkétől? az Ő jó, minket ſzerető ſzívétől, — az Ő tűzes, magas, bölcs Elméjétől, — az Ő Virtussaitól, Talentomaitól? — Ő az, a' ki az öſzvegyűltt Vármegyék' képviselöjinek a' többi köztt ímezt mondá: „ Minekelötte Tőletek egéſzen búcsút vennék,

ſzentűl fogadom itt ezen közönséges gyűlekezet elött, hogy megemlékezvén jó Királyunknak kegyelmes kinyilatkoztatásáról, a' vezérlésemre bízott nemes Hadat, ha ezen új törvényünk rendelése tellyesedésre jönne, egyedűl Királyunknak, Hazánknak, és Ősi Constitútiónknak védelmére fordíttom." Ő mondá ezt, 's mi méltán, bátran bízhatunk felséges Barátunknak ſzavaiban, mert a' mit igért még mindég ſzentűl megtartotta.

Rajta tehát, Nemes Hazafiak! — kéſzűllyünk most, míg a' Békének csendes ideje engedi. Tartsa Isten a' békességet! de ha valamelly büſzke ellenségnek negédes kénnye Hazánkat, és Constitútiónkat leakarná tapodni, — hát harczollyunk. Kéſzűllyünk Hazánknak, és Királyunknak forró ſzeretetében, mint miként

a' fergeteg kéfzűl a' Nyárnak hevében: csoportozzunk öfzve haragosan mint a' terhes, bús, komor fellegek a' Levegőben; — 's ha a' háborúnak fzélvéfzfze ordíttva megindítt bennünket, hát törjünk, fzakadgyunk, rontsunk ki dörögve, csattogva, villogva, — mint a' menydörgő fergeteg, mint a' zuhogó zápor — és dúllyunk, öldököllyünk, sújtsunk villogó kardgyainkal, mint a' földet megrázó villám czikázó tűzeivel. — Ne engedgyük, hogy Mátyás' Királyi Várának tornyain idegen Záfzlók lobogjanak; — hogy Árpád' népe, vére idegen parancsolatoknak hajtson fejét! — Ha vétettek Atyáink, midőn a' Tatár-csapást, 's utóbb a' Mohácsi vefzedelmet vonták fejekre, vétkek még bocsánandó, mert nem látták annyival előre a' vefzedelmet; A' Király, a' Haza, és annak Ősi

Constitútiója nem volt végső, soha megnem orvosolhatandó veſzedelemben. De most sok eſztendök ólta fenyeget már a' veſzedelem, — a' kéſzűlethez elég idönk vala. A' veſzedelem pedig olly nagy most, hogy Constitútiónk, és Nemes létünk forog fenn. Élet és halál lebeg felettünk a' sorsnak mérő serpenyéjében. A' sok letapodott Nemzet nyilván, sírva mutattya felforgatott Trónussát, Constitútióját, javait, — most már semmi ki nem menthetné túnyaságunkat, oktalanságunkat, kicsinységünket Onokáink, és a' Világ elött. Kéſzüllyünk tehát, és ha megtámadtatunk — harczollyunk. A' Hazának, ſzabadságnak ſzeretete mindent meggyöz. Itt a' Hazájáért harczoló Magyar Nemességnek vitézségében akadgyon, és törjön meg hadi ſzerencséje, — itt ſzaggattassék ſzéjjel bo-

rostyánnya minden ellenségnek, a' ki Királyunkat, és Hazánkat megtámadgya. Atyáink magoknál százszor nagyobb számú ellenséggel is szembe szállottak, és győzedelmeskedtek, mérges oroszlányokká válván még szelíd Anyáink is fészkeiknek, és gyermekeiknek védelmében. 'S mi ne mívelnénk hasonlókat? — mi nem volnánk Vitéz Atyáinknak igaz fajzattyai? — mi nem volnánk becsületes Magyar Nemes Anyáknak igaz szűlöttyei? Az az, a' ki kész Hazájáért, Királlyáért, szabadságáért életét, vérét örömmel feláldozni; — kóborlókkal, kiknek semmi hazájok nem volt, bújálkodott, elfajúltt Aszszonyoknak fattya mind az, a' ki azt nem cselekszi, és Constitútiónkat, szabadságunkat fellyűlélni kívánnya; — azt a' Magyar Hazának szabad, Nemes földgye, ha bele te-

mettetik, okádgya ki, mint nem tiſztát. — 'S hát mi bennünk ſzakadna el annyi Századok ólta máig nyúlt törvényeinknek aranyláncza? — 'S hát mi volnánk azok az átkozottak, kik vétkünk által Menyorſzágunkat elveſztvén, gyermekeinknek a' síralmas poklot hagynánk? — Mi nem leſzünk azok; mi Constitútiónkkal egygyütt élünk, egygyütt halunk. — Rajta tehát Hazafiak! kéſzüllyünk a' Békessségben, és ha megtámadtatunk, — harczollyunk! —

„ *Hazánk' sorsa Hunyadyvá*
Tegyen minden egygyünket!
Áldgya Isten fegyverünket —
Vezérellyen bennünket! „

KIS-FALUDY.

„ *Hallyátok? Tí! Óh! a' merre foly a'*
Duna, merre

„ *A' Tiſza ; merre zajos Drávának , merre csavargó*
„ *Szávának haragot tajtékzó habjai zúgnak :*
„ *Tí! nagy atyáitokat követök ! tí vérrel elöntött*
„ *Útra , 's halálra ſzokott Lelkek , hazabéli Vitézek !*
„ *Nem leſztek jutalom nélkül , nem ! kedves Anyátok ,*
„ *A' Haza , — nagy , ſzent Név ! — köti már a' ritka dicsöség'*
„ *Zöld bokrétáját fejetekre ; hatalmatok által*
„ *Él , 's élhet ! legyetek hívek , mind nyájas idöben ,*
„ *Mind mikor a' kétes hadnak Záſzlóji lobognak.* „

VIRÁG.

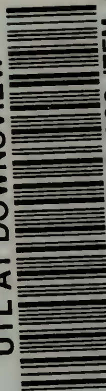
PESTEN,

HARTLEBEN KONRÁD ADOLFNÁL.

1809.

Hazafiui szózat a magyar
nemességhez

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 07 01 16 003 9